

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

Industrial and Financial Management

Termin VT2010

Finanskris och svenska banker

En analys av Handelsbankens och Swedbanks finansiella
situation

Magisteruppsats
Mahboubeh Esmaili 810921
Handledare: Ted Lindblom

Sammanfattning

Titel: Finanskris och svenska banker, en analys av Handelsbankens och Swedbanks finansiella situationer

Nivå: Magisteruppsats i ämnet Industrial and Financial Management

Författare: Mahboubeh Esmaili

Handledare: Ted Lindblom

Datum: 2010-05-25

Problem: Bankerna har olika finansiella förutsättningar för att klara sig igenom finansiella kriser. De problem som bankerna kan drabbas av, kan bero på en mängd olika faktorer som bland annat kreditförluster, finansiella oro i andra länder, bankernas buffert och etc. Det är intressant att göra en jämförelse av hur bankerna klarar sig igenom en finansiell kris. Frågan som jag vill med denna studie besvara är:

- Hur påverkades de två svenska bankerna, Handelsbanken och Swedbank, av den finansiella marknaden under finanskrisen 2008 och tiden efteråt och hur såg bankernas finansiella situation ut året innan den finansiella krisen?

Syfte: I detta arbete vill jag göra en undersökning om den finansiella situationen och de ekonomiska förutsättningarna av två av de stora svenska bankerna, Handelsbanken och Swedbank under 2000-talets finanskris. Jag kommer huvudsakligen att göra en lönsamhets- och riskanalys med hjälp av bankernas årsredovisning.

Metod: Information från bankernas årsredovisning har använts för att göra en kvantitativ nyckeltalanalys. Dels använde jag de nyckeltal som var redovisade i bankernas årsredovisning, och dels räknade jag själv de nyckeltalen för att lättare kunna analysera resultatet. Jag tog också hjälp av olika rapporter, tidigare forskning och andra relevanta faktaböcker för att kunna genomföra min analys.

Slutsats: Handelsbanken visade bättre lönsamhet och bättre kapacitet för att klara löpande betalningarna än Swedbank, vilket även märks av Handelsbankens bättre vinstmarginal, högre vinst per aktie, ökade räntetäckningsgrad och minskade räntekostnader. Även under 2007, då den finansiella krisen ännu inte slagit igenom den finansiella marknaden, visade Handelsbanken bättre ekonomisk situation med bland annat bättre eget kapital och lägre kreditförluster. Swedbank var mycket hårdare drabbad av kreditförlusterna, till följd av den finansiella krisen 2008 och speciellt på grund av bankens stora investeringar i Baltikum. Effekterna av de stora kreditförlusterna var ett tecken på den dåliga konjunkturen från 2008 till 2009 med ökande kredit- och ränteriskerna.

Nyckelord: Finanskris, nyckeltalanalys, lönsamhet, likviditet, finansiell marknad, kreditrisk, ränterisk, likviditetsrisk, kapital, kreditförluster, soliditetsmått, likviditetsmått, lönsamhetsmått, effektivitetsmått, kombinerade mått, årets kassaflödesanalys, kreditförlustnivå och kapitaltäckningsgrad enligt Basel II.

Förord

Detta examensarbete genomfördes på den företagsekonomiska institutionen vid Göteborgs Universitet, Handelshögskolan. Arbetet påbörjades den 29 mars 2010 och avslutades den 25 maj 2010. Jag skulle vilja tacka min handledare Ted Lindblom, professor vid företagsekonomiska institutionen, Gruppen för Industriell och finansiell ekonomi, för all hans kommentarer och hjälp som jag fick för att genomföra detta arbete. Tack även till min man för hans stöd och engagemang i mitt arbete.

Mahboubeh Esmaili

Göteborg den 25 maj 2010

Innehållsförteckning

Sammanfattning	i
Förord	ii
1 Inledning	1
1.1 Val av ämne	1
1.2 Bakgrund	1
1.3 Problemdiskussion	2
1.4 Problemformulering	3
1.5 Syfte	3
1.6 Avgränsning.....	4
2 Metod.....	5
2.1 Val av metod	5
2.2 Urval	5
2.3 Studiens genomförande.....	5
2.4 Insamlade data/empiri	5
2.5 Källkritik	6
2.6 Metodkritik	6
2.6.1 Reliabilitet	6
2.6.2 Validitet	6
2.7 Strukturerade nyckeltal.....	6
2.7.1 Avkastningsstruktur.....	7
2.7.2 Resultatstruktur	9
2.7.3 Intäkts-/ kostnadsstruktur	10
2.7.4 Kapitalstruktur	11
2.7.5 Sambandstal.....	15
2.7.6 Branschspecifika nyckeltal.....	17
3 Studiens referensram	20
3.1 Bankerna i den finansiella marknaden.....	20
3.2 Bankverksamhetsrisker.....	21
3.3 Reglering av bankverksamhetens risker	22
3.3.1 Kreditrisken	23
3.3.2 Kapitaltäckningsregel.....	23
3.3.3 Ränterisken	25
3.3.4 Likviditetsrisken	25

3.4	Mättning av Lönsamhet och totalrisk.....	25
3.5	Bankerna och finanskrisen.....	26
3.6	Svenska banker och den finansiella krisen 2008.....	27
3.7	Banker och nyckeltal.....	28
3.8	Tidigare studier inom område.....	29
4	Empiri och Analys.....	30
4.1	Svenska bankmarknader.....	30
4.1.1	Svenska Handelsbanken AB.....	30
4.1.2	Swedbank.....	30
4.2	Nyckeltal.....	30
4.2.1	Avkastningsstruktur.....	31
4.2.2	Resultatstruktur.....	34
4.2.3	Intäkts-/ Kostnadsstruktur.....	35
4.2.4	Kapitalstruktur.....	38
4.2.5	Sambandstal.....	43
4.2.6	Bransch specifika nyckeltal.....	44
5	Slutsats.....	51
	Förslag till vidare studie.....	52
	Litteraturförteckning.....	53
	Bilagor.....	58
	Diagram till de uträknade nyckeltalen.....	58

1 Inledning

I den här delen av min rapport kommer jag tydliggöra bakgrunden till ämnet jag har behandlat och senare redogöra för problemformuleringen. Detta kapitel ska ge läsaren en klar och tydlig förståelse för mitt arbete.

1.1 Val av ämne

Jag har alltid varit intresserad av bankernas funktion på den finansiella marknaden. Bankerna har alltid haft en särskild betydelse i alla människors liv i det moderna samhället. För att ha ett fungerande ekonomisk samhälle måste bankerna fungera korrekt, för alla målgrupper i samhället, från de småspararna till de stora finansiärerna. Under den senaste tiden har bankerna och bankernas situation varit i fokus i många nyhetskanaler. Både vanliga sparare och aktörerna i den finansiella marknaden har kontinuerligt kunnat följa utvecklingen av bankväsendet, både i Sverige och i resten av världen. Människorna har hela tiden blivit mer och mer medvetna om hur bankerna påverkar vårt liv, ur det samhällsekonomiska perspektivet. De stora svenska bankerna har enligt rapporter från olika håll haft en svår period sedan den finansiella krisen bröt ut på allvar 2008.¹ Jag är intresserad av att öka mina kunskaper om de effekterna den finansiella krisen hade på två av de svenska storbankerna Handelsbanken och Swedbank.

1.2 Bakgrund

Det har, under de senaste tjugofem åren, sändigt kommit rapporter från fler än hundra länder om hur bankerna har hamnat i kris av olika anledningar. En del av dessa bankkriser har varit isolerade händelser som exempelvis misslyckandet av Herstatt bank i Tyskland eller Barings bank i Storbritannien. Andra händelser, däremot har haft blandade elementer, både som orsak och verkan, av global makroekonomiska kriser. Demirgüç- Kunt och Detragiache skriver år 1998 en rapport, där de urskiljer 30 större bankkriser från 1980-talet och framåt.² De flesta av dessa 30 bankkriser skedde i utvecklingsländerna med undantag av tre fall där de nordiska länderna drabbades av olika typer av bankkriser i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet.³

Den finansiella krisen i början av 1990-talet började märkas i den finansiella marknaden då banker och företag i Sverige befann sig i en allvarlig kris redan under de första åren av decenniet. 1992 var det år då siffrorna för kostnaderna i Sverige var högst i Sveriges historia. Det finansiella systemet i Sverige var på väg att kollapsa totalt och antalet ansökningarna till statligt stöd för överlevnad ökade hela tiden. Mycket av problemet skyllades på bankerna och bankernas handlingsmoral började ifrågasättas mer och mer.⁴

Av den statistiska årsboken (statistisk årsbok; 1988;1991;1994), framgår det att 1990-talets finansiella kris präglades av kraftiga ökningar av antalet kreditförluster samt

---

¹ (Svenska Bankföreningen, 2008)

² (Kun & Detragiache, 1998)

³ (Eenglund, 1999)

⁴ (Furusten, 2009)

Inledning

konkurser då Sverige befann sig i en lågkonjunktur till följd av finanskrisen. Under de första fyra åren, uppgick Kreditförlusterna till ca 75 miljarder kronor. Nordbanken, Sparbanken Sverige och Gota Banken var de svenska bankerna som drabbades hårdast och samtliga var tvungna att söka statligt stöd.⁵

Under 2000-talet började en ny bankpanik som försatte ekonomier runt om i hela världen i en svår recession. De svenska storbankerna var inga undantag heller och drabbades minst lika hårt. I mitten av 2007 nådde låntagarnas bolån sitt topp, med upplösningen av Subprimelån⁶, och andra typer av produkter i form av värdepapper. Problemet uttryckte sig även i form av oro om solvens och likviditet hos de finansiella institutionerna. Ödet av de konkursdrabbade Lehman Brothers, amerikansk investmentbank och Washington Mutual, USA:s näst största sparbank, utvecklade den ekonomiska paniken till sin topp. I detta läge blev USA:s regering tvungen ta över några av USA:s största finansiella institutioner. En rad olika statliga åtgärder dämpade paniken tillfälligt under början av kristiden. Olika försök gjordes för att gynna likviditet och soliditet på den finansiella marknaden. Trots de olika åtgärderna gick priserna på råvaror våldsamt ner, samtidigt som kostnaderna för företagen och banklån ökade kraftigt.⁷

Under 2008 och efter nedgång av några av de största amerikanska bankerna, blev det svårare och kostsammare för bankerna att långsiktigt låna pengar på den internationella marknaden. Långgivarna ville hellre placera sina medel i säkra värdepapper istället.⁸ Kreditförluster var en annan följd av den ekonomiska krisen som drabbade bankerna. Kunderna hade förlorat sin förmåga att betala tillbaka amorteringar och ränta på sina lån. Det är bland annat dessa utlåningar som utgör bankens tillgångar, och när kunderna inte betalar tillbaka amorteringen och räntan på sina lån, nedskrivs bankens tillgångar.⁹

1.3 Problemdiskussion

De förluster som turbulensen på finansmarknaderna orsakade de fyra svenska storbankerna under 2008, var ändå begränsade i jämförelse med bankerna i andra länder. Framförallt uppstod förlusterna, genom prisfall i obligationsportföljerna. En av de bankerna som drabbades hårdast än de andra svenska storbankerna var Swedbank. Jämfört med exempelvis Handelsbanken, blev det ca 0,20 – 0,25 procentenheter dyrare för Swedbank att låna upp och situationen var desamma under en längre tid.¹⁰ Fram till och med årsskiftet, redovisade storbankerna förluster på 4 miljarder kronor till följd av orealiserade värdeförändringar på räntebärande värdepapper. Prisfallet på obligationer med kreditrisk fortsatte under det första kvartalet 2008, men ur ett stabilitetsperspektiv var storbankernas exponering mot dessa värdepapper inte ett problem.¹¹

---

⁵ (Wallander, 1994)

⁶ Amerikansk benämning av lån till personer med sämre ekonomiska säkerhet

⁷ (Ivashina & Scharfstein, 2009)

⁸ (Sveriges Riksbank, 2009)

⁹ (Finansinspektionen, 2002)

¹⁰ (Dahlberg, 2008)

¹¹ (Svenska Bankföreningen, 2008)

Inledning

En av bankerna som hade tillgång till en god likviditet under hela finanskrisen var Handelsbanken. Förklaringen till den goda tillgången på likviditet ligger bl.a. i bankens tillgång till finansiella marknaderna genom kort- och långfristiga finansieringsprogram. En annan förklaring är bankens ökade inlåning via institutioner och allmänheten, bland annat till följd av bankens goda förtroende på marknaden. Förstärkningen av bankens kapitalposition, bankens stabila intjäning, och bankens relativt låga kreditförluster förbättrade bankens position på marknaden. Dessutom hade banken en låg kapitalkrav för sina kreditrisker på grund av den låga riskprofilen i bankens kreditportfölj.¹²

Swedbank var den bank som fick ta del av stöd från bland annat centralbanken för att klara av den ekonomiska krisen. En av de viktigaste åtgärderna för hantering av likviditetsrisker var de likviditetsreserver. Dessa reserver var i form av likvida medel och pantsättning av de värdepapper som ägdes både av den svenska och av internationella verksamheten, hos centralbanken. I slutet av 2008 var det kunde bankerna emittera skuldinstrument med statligt garanti vilket ansåg Swedbank som en unik möjlighet till en viktig tillägg. Swedbank hade sitt tuffaste år någonsin under 2009 då banken precis som andra banker var beroende av externa upplåningar dock jämförelsevis, i mycket större utsträckning.¹³

En av de viktigaste åtgärderna under kristiden är att vidhålla tilltron till bankerna, att de kan verkställa sina skyldigheter till långivarna, med hjälp av de statliga instanserna. Med långgivare menas bland annat de som sätter in sina pengar på banken mot ränta. Om alla spararna samtidigt tar ut all sina bankmedel, pengar som banken i sin tur lånat ut mot säkerheter, kan banken lätt bryta ekonomiskt samman. Riksbanken beslutade exempelvis att ge en likviditetsstöd på upp till fem miljarder kronor till Kaupthing Bank Sverige¹⁴, när kunderna ville ta ut alla sina tillgångar. Exempel på en annan åtgärd var när regeringen den 20 oktober 2008 presenterade en s.k. stabiliseringsplan med kraftfulla garantier för bankernas upplåning och en stabilitetsfond till kreditinstitut som i framtiden skulle hamna i betalningssvårigheter.¹⁵

1.4 Problemformulering

Hur bankerna påverkas av olika finansiella kriser, beror på de förutsättningarna varje bank har som kan skilja sig stor mellan olika bankerna. Dessa skillnader beror på en rad olika faktorer som exempelvis kreditförlust, oron i den finansiella marknaden i andra länder, bankernas buffert osv. Frågan som jag vill behandla i mitt arbete är:

- Hur påverkades de två svenska bankerna, Handelsbanken och Swedbank, av den finansiella marknaden under finanskrisen 2008 och tiden efteråt och hur såg bankernas finansiella situation året innan den finansiella krisen?

1.5 Syfte

Syftet med studien är att göra en empirisk undersökning av Handelsbankens- och Swedbanks ekonomiska situationen, under 2000-talets finansiella kris. Jag kommer

---

¹² (Handelsbanken, 2009)

¹³ (Swedbank AB, 2009)

¹⁴ (Sweden - Kaupthing Bank, 2008)

¹⁵ (Larsson, 2008)

Inledning

huvudsakligen att göra en lönsamhets- och riskanalys med hjälp av bankernas årsredovisning. Undersökningen kommer att sträcka sig från och med 2007 då finanskrisen började i USA, till och med 2009 då finanskrisen ansågs ha nått sin höjdpunkt. Studien kommer även dra slutsatser om hur bankerna klarat sig genom krisen, med hjälp av uppgifterna från bankernas balans- och resultaträkning.

1.6 Avgränsning

De svenska bankerna som jag vill studera är som tidigare nämnt, Handelsbanken och Swedbank. Dessa banker tillsammans med SEB och Nordea utgör de största bankerna i Sverige och har en avgörande roll i den svenska finansmarknaden. Jag kommer inte att göra några analyser av de olika riskerna som bankverksamheter kan utsättas för på grund av tidsbrist. Jag kommer däremot att diskutera problemet med olika risker då det är viktigt att ta upp det i sammanhanget.

2 Metod

I det här kapitlet kommer jag redogöra för de arbetsmetoder jag har valt att genomföra mina undersökningar på. Därefter kommer en mer beskrivning av urval, datainsamling som följer av källkritik och metodkritik. Kapitlet avslutas med en detaljerad beskrivning av de nyckeltal jag har använt i min studie tillsammans med nyckeltalens struktur

---

2.1 Val av metod

Arbetet bygger på en kvantitativ metod då jag har beräknat bankernas nyckeltal för att göra en jämförande studie. Enligt Esaiasson, m.fl, bygger en kvantitativ undersökning på likvärdiga och jämförbara uppgifter, som är tillräckligt många för att kunna analyseras och presenteras resultatet med siffror.¹⁶ Utöver bankernas respektive årsredovisningar, använder jag mig också av respektive bankernas hemsida för att samla de lämpliga data och information. Lämpliga teorier inom området har jag hämtat bland annat från facklitteratur och från nätet.

2.2 Urval

Handelsbanken och Swedbank är två av de fyra svenska storbankerna på den finansiella marknaden, både nationell och internationell som erbjuder alla typer av finansiella tjänster. Bankerna av den här typen som Handelsbanken och Swedbank, brukar gemensamt klassificeras som universalbanker. Dessa två banker är två av de fyra bankerna i Sverige som tillsammans har en stark ställning på den svenska bankmarknaden, med varierande marknadsandel när det gäller de olika delmarknader.¹⁷

2.3 Studiens genomförande

För att genomföra mitt arbete började jag med att göra en undersökning om de intressanta nyckeltal som kunde beskriva en banks finansiella situation och förutsättningar. Från början vad det tänkt arbeta med några få nyckeltal som redan var redovisade i bankernas årsredovisning för att dra mina slutsatser. Jag upptäckte genast att det inte räckte med dem få analyser, utan att jag själv måste räkna fram både nyckeltal som inte fanns med bankernas årsredovisningar, men även de nyckeltal som bankerna redan hade själva räknat. Anledningen var att det finns olika sätt att räkna de flesta nyckeltal som ger olika svar och därmed kan tolkas på lite olika sätt. I slutändan kommer jag dock utgå från de värdena som presenterades av bankerna själva för att beskriva bankernas situation ur bankernas egna perspektiv. Detta gäller naturligtvis inte de nyckeltal som inte framgick av bankernas årsredovisning.

2.4 Insamlade data/empiri

I den här studien har jag, dels gjort mina egna beräkningar med bankernas årsredovisning som databas, och dels använt mig av det så kallade sekundärdata. Sekundärdata är data som inte direkt kommer från ursprungskällan, utan fås genom exempelvis redan tillgängliga offentliga statistik, facklitteratur och databaser, artiklar,

---

¹⁶ (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, & Wängnerud, 2007)

¹⁷ (Svenska Bankföreningen)

böcker etc.¹⁸ Jag har också kort tittat på de olika förbyggande åtgärderna som dem statliga instanser, exempelvis riksbanken, vidtog för att motverka effekterna av finanskrisen och för att hantera eventuella finansiella kris i framtiden.

2.5 Källkritik

Från början trodde jag att det skulle vara lätt att hitta andra artiklar och tidigare forskningar som behandlade krisen i Sverige under åren 2008 till 2009. Det visade sig dock att det mesta, från böcker till artiklar, handlade om den finansiella krisen under 1990-talet. Det var anledningen till att de flesta av mina källor är elektroniska för att kunna bygga min studie på aktuella data.

2.6 Metodkritik

En studies trovärdighet är starkt beroende av reliabiliteten och validiteten hos studien. Ju högre reliabilitet och validitet, desto större trovärdighet, varför det är viktigt att ha dessa faktorer i åtanke vid insamling av data. En avvägning måste ibland göras mellan reliabilitet och validitet, vilken som ger större trovärdighet.¹⁹

2.6.1 Reliabilitet

Reliabiliteten av en studie beror på om resultatet av studien blir desamma om godtyckligt antal undersökningar görs av oberoende personer. För att få en så hög reliabilitet får undersökningen och därmed resultatet inte påverkas av slumpen.²⁰ I den här studien har jag använt mig av respektive bankernas årsredovisning som ändå är under starkt kontroll, enligt en omfattande regelverk. Jag anser därför att de data och information jag hämtar från bankernas källa, återspeglar en objektiv bild av bankernas verksamhet, en bild som dessutom stärks av revisionen. Med detta anser jag att andra studier inom samma område och baserade på analys av samma data skulle resultera till likvärdiga slutsatser och resultat.

2.6.2 Validitet

Ett mått som mäter hur relevant en studie är, i förhållande till sammanhanget, är validitet. Om validiteten ska gå att använda till att pröva studiens relevans till sammanhanget, måste den insamlade informationen verkligen mäta den som den avser att mäta.²¹ Validitet av min studie tryggas av att jag kommer ta fram de mest relevanta nyckeltal i bankernas årsredovisning som enligt olika teorier ger en bild av bankernas finansiella situation under en period.

2.7 Strukturerade nyckeltal

En konsekvent och systematisk analys underlättar tolkningen av de nyckeltal man har räknat fram. Nyckeltalet avkastning är ett central mått för en systematisk analys av en banks lönsamhet. Det viktiga i arbetet med nyckeltalsanalys är att bilda en struktur och gruppera nyckeltalen i olika block, se Figur 2.7-1. En struktur av nyckeltal gör det enkelt att använda och analysera nyckeltalen och det blir lättare att förstå nyckeltalens innebörd. Man kan exempelvis hitta förklaringar i balansräkningen eller

---

¹⁸ (Jacobsen, 2002)

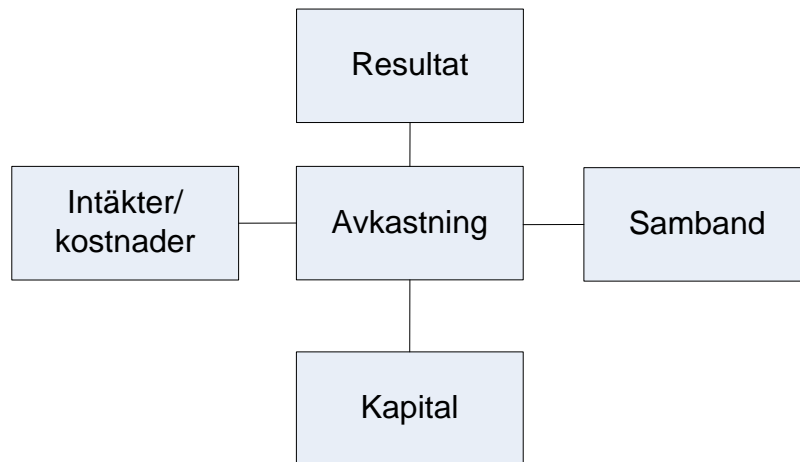
¹⁹ (Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2006)

²⁰ (Eriksson & Wiedersheim-Paul, 2006)

²¹ (Holme & Solvang, 1997)

Metod

resultaträkningen osv. i Figur 2.7-1 används blocket sambandstal för förklaringar av de finansiella sambanden enligt Du Pont modellen och Hävstångsformeln.²²

Figur 2.7-1: Nyckeltalsstruktur, (Norstedts Juridik AB, 2006)

2.7.1 Avkastningsstruktur

Företag använder de nyckeltal som ingår i avkastningsstrukturen då det är intressant att se hur varje enskild krona har bidragit till avkastningen.²³ De nyckeltal som ingår i avkastningsmättet är:²⁴

- Avkastning på totalt kapital
- Avkastning på eget kapital
- Skuldränta
- Riskbuffert

2.7.1.1 Räntabilitet på totalt kapital (Return on Assets ROA)

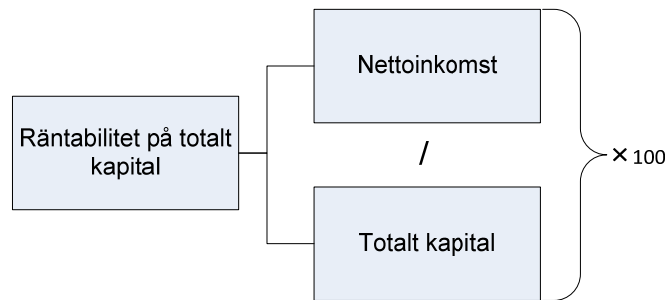
Räntabilitet eller avkastningsgrad är när vinst beräknas i relation till det totala kapitalet. Avkastning på totala kapital är ett verktyg för att undersöka hur det totala kapitalet har genomgått förändringar. Totala kapital avser det företags totala tillgångar som kan beräknas av summan av skulder, obeskattade reserver och eget kapital.²⁵

²² (Norstedts Juridik AB, 2006)

²³ (Norstedts Juridik AB, 2006)

²⁴ (Norstedts Juridik AB, 2006)

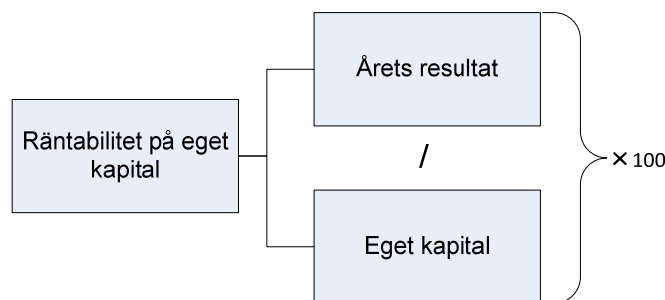
²⁵ (Ekström, Andersson, & Gabrielsson, 2006)

Figur 2.7-2: Räntabilitet på totalt kapital(Ekström, Andersson, & Gabrielsson, 2006)

2.7.1.2 Räntabilitet på eget kapital (Return on Equity ROE)

Medans avkastning på totalt kapital mäter brutto vinsten, i förhållande till det totala kapitalet mäter avkastning på eget kapital netto vinsten i förhållande till det egna kapitalet. Resultatet beräknas efter finansiella intäkter och kostnader.²⁶ Ett mått på företagets lönsamhet för aktieägarna är just avkastningen på eget kapital eftersom det egna kapitalet kan betraktas som en skuld till aktieägarna.²⁷

Figur 2.7-3: Räntabilitet på eget kapital(Thomson, 2007)

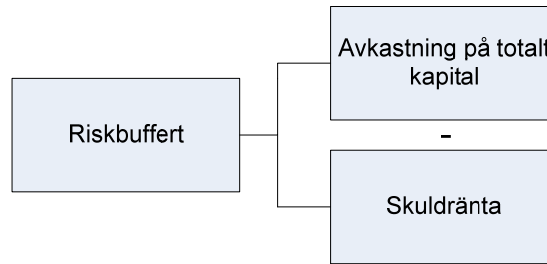
2.7.1.3 Riskbuffert

För att redovisa hur företaget har lyckats uppnå en avkastning på total kapital som motsvarar skuldräntan, används nyckeltalet riskbuffert. Då skuldräntan mäts på totala skulderna, både räntebärande och icke-räntebärande, är en negativ riskbuffert en mycket allvarligt varning. Allvaret kan övergå till en kris om företaget dessutom har hög skuldsättning och låg soliditet. En positiv riskbuffert visar hur mycket avkastning på totalt kapital kan sjunka, eller/och hur mycket skuldräntan kan höjas utan att skuldfinansieringen förloras.²⁸

²⁶ (Norstedts Juridik AB, 2006)

²⁷ (Thomson, 2007)

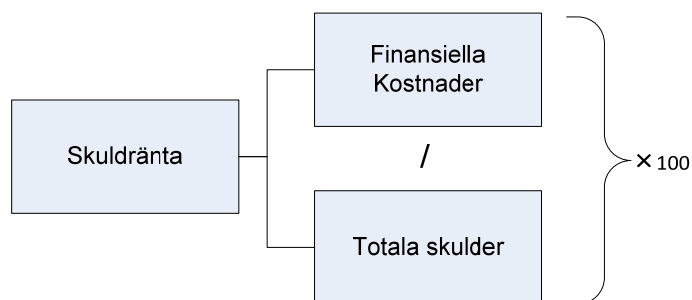
²⁸ (Norstedts Juridik AB, 2006)

Figur 2.7-4: Riskbuffert (Norstedts Juridik AB, 2006)

2.7.1.4 Skuldränta (Debet Interest)

När ett företag söker kredit, krävs företaget på en avkastning ”i genomsnitt” på den totala skulden, vilket kallas för skuldräntan. Det är alltså samtliga skulder som omfattas av skuldräntan, oavsett om dessa skulder är räntebärande eller inte. De räntebärande skulderna handlar om skulder till kreditinstitut eller andra finansiärer. Andra skulder är i allmänhet räntefria. Ett företag vars större del av skulder är räntefria, brukar ha låg skuldränta, vilket innebär att det allmänna ränteläget har mindre påverkan på företaget. Det omvända förhållandet gäller självklart banker med stora räntebärande skulder.²⁹

Figur 2.7-5: Skuldränta, (Norstedts Juridik AB, 2006)

2.7.2 Resultatstruktur

När ett företag vill beräkna hur stor del av de enskilda intäktskronorna är kvar efter alla kostnaderna, beräknas Resultatstrukturens nyckeltal. Företagets effektivitet i att tjäna pengar, beräknas med dessa nyckeltal.³⁰

2.7.2.1 Räntetäckningsgrad (Interest Coverage/ Times Interest Earned)

Räntetäckningsgraden är ett mått på hur finansiellt motståndskraftigt ett företag är. Måttet visar ganska grovt, hur mycket vinsten kan sjunka innan räntebetalningarna hotas.³¹

²⁹ (Norstedts Juridik AB, 2006)

³⁰ (Norstedts Juridik AB, 2006)

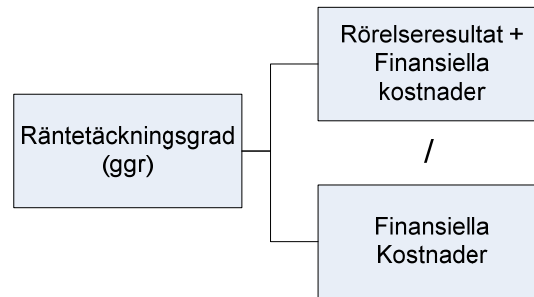
³¹ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

Metod

Det är resultatet som ställs i relation till de finansiella kostnaderna för att se hur intäkterna klarar av att täcka finansieringen.³²

Tabell 2.7-1 Räntetäckningsgrad(Thomson, 2007)

Riktvärden för räntetäckningsgrad	
1,0	Tillfredsställande
Under 1,0	Otillfredsställande

Figur 2.7-6: Räntetäckningsgrad, (Thomson, 2007)

2.7.3 Intäkts-/ kostnadsstruktur

För att kunna ge en klar förklaring av hur resultatstrukturen har utvecklats används Intäkts- och resultatstrukturens nyckeltal.³³

2.7.3.1 K/I-talet

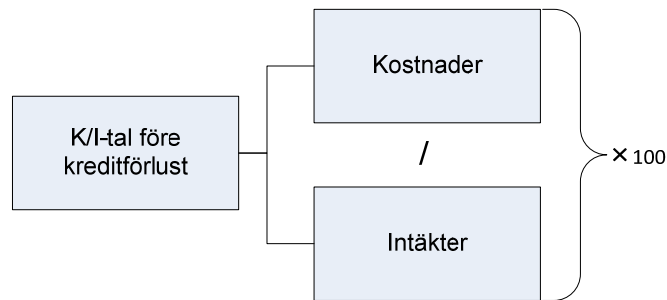
För att beräkna effektivitet inom bankverksamheten, ställs vanligtvis kostnaderna i relation till intäkterna och räknar därmed nyckeltalet K/I-talet. Detta nyckeltal beräknar bankens effektivitet genom att visa nödvändiga kostnader för att skapa intäkterna. Problemet med detta nyckeltal är att värdet kan visa att banken har varit effektivt i verksamheten när banken har varit verksam på en marknad med låg konkurrens. Anledningen till detta missvisande bild är att banken kan ha höga marginaler och därmed höga intäkter när dessa intäkter ställs i förhållande till kostnaderna, utan att det skulle kunna tolkas som att kostnaderna har varit låga eller höga. För att se hur effektivt en bank är i sin verksamhet räknas det även förhållandet mellan kostnaderna och tillgången.³⁴ K/I-talet kan beräknas antingen före eller efter kreditförluster.³⁵

³² (Thomson, 2007)

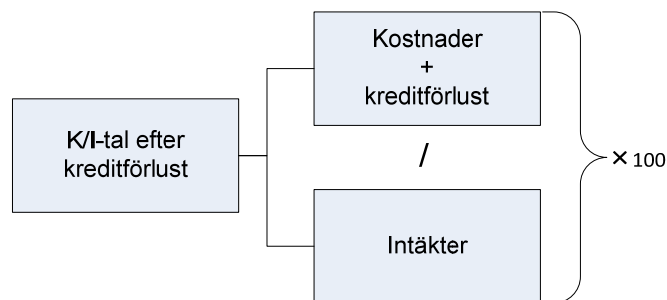
³³ (Norstedts Juridik AB, 2006)

³⁴ (Sveriges Riksbank, 2004:1)

³⁵ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

Figur 2.7-7: K/I-tal före kreditförlust, (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

Figur 2.7-8: K/I-tal efter kreditförlust, (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

2.7.4 Kapitalstruktur

För att ge en klar bild av företagets kapitaleffektivitet, betalningsberedskap och om företaget har finansierats med upplånade kapital eller med egna kapital, används de nyckeltal i kapitalstrukturen.³⁶

- Soliditet
- Kapittäckningsgrad
- Tillgångarnas omsättningshastighet
- Kassalikviditet
- Balanslikviditet

2.7.4.1 Soliditet (Solvency)

Soliditeten mäter hur ett företag kan klara av eventuella nedgångar i lönsamheten. Soliditetstalet är proportionellt mot bankens kapital som är finansierad med eget kapital. Eget kapital betraktas som en ”riskvilligt” kapital vilket innebär att banken har desto större chans att överleva en finansiell kris, ju högre soliditet företaget har. Alltså det är den finansiella styrkan hos ett företag som soliditeten mäter.³⁷ Hög soliditet innebär låg skuld för företaget och det, i sin tur innebär mindre känslighet på långt sikt.³⁸

³⁶ (Norstedts Juridik AB, 2006)

³⁷ (Andersson, 2008)

³⁸ (Thomson, 2007)

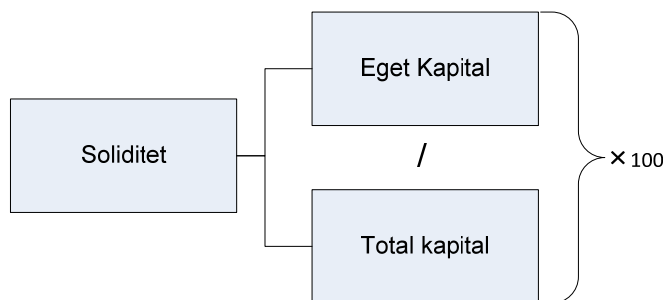

Metod

Vid analys av soliditet är det viktigt att ta hänsyn till skillnaden mellan olika branscher. En soliditet på 20 % är svag för en verkstadsindustri som kräver mycket kapital. Samma soliditet är dock helt acceptabelt inom exempelvis handel.³⁹ Ett önskvärt soliditetstal är på ca 50 %. Soliditetstal på ca 30 – 40 % anses vara tillräckligt för exempelvis industriföretag som är mycket kapitalkrävande. Tjänsteproducerande företag har oftast lättare att nå 50 % då arbetet i högre utsträckning utförs av personal, istället för maskiner som oftast är dyra och kapitalkrävande.⁴⁰

Tabell 2.7-2 Soliditet (Thomson, 2007)

Riktvärden för soliditet	
Över 50 %	Mycket god soliditet
25-50 %	God soliditet
15-25 %	Acceptabel soliditet
5-15 %	Svag soliditet
Under 5 %	Mycket svag soliditet

Figur 2.7-9: soliditet, (Andersson, 2008)

2.7.4.2 Kapitaltäckningsgrad (Capital adequacy ratio)

När bankens framtida finansiella förutsättningar analyseras, är kapitaltäckningsgrad ett intressant nyckeltal. Bankernas höga kapitaltäckningsgrad innebär större utrymme för expansion i motsats till låg kapitaltäckningsgrad som oftast innebär att bankerna behöver göra nyemissioner eller minska volymen på affärsverksamheten. För beräkning av bankernas kapitaltäckningsgrad sätts bankernas kapitalbas i förhållande till den riskvägda tillgången, både enligt balansräkningen och enligt poster utanför balansräkningen. I beräkning av bankens kapitalbas räknas det in både primärkapital som motsvarar eget kapital och supplementärkapital som motsvarar emitterade företagslån.⁴¹

Hur kapitaltäckningsgraden definieras och används, har varierat mellan tillsynsmyndigheter och över tiden.⁴² Kravet på bankernas verksamhet, enligt basregelverket är en kapitaltäckningsgrad på åtta procent. Därför är det intressant att

³⁹ (Thomson, 2007)

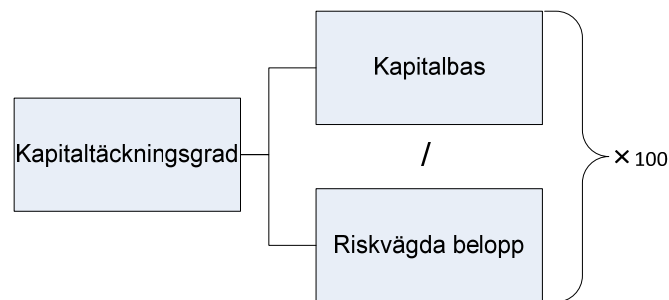
⁴⁰ (Andersson, 2008)

⁴¹ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

⁴² (Moyer, 1990)

Metod

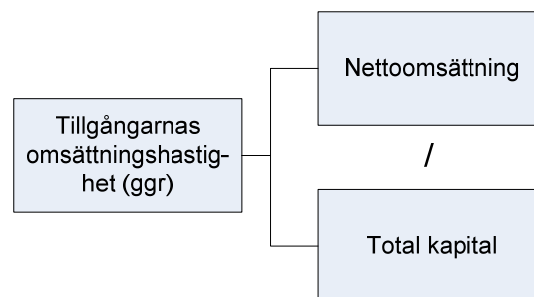
se i vilken grad bankerna uppfyller kraven och om de överhuvudtaget uppfyller kraven, men också är det intressant att se vilken marginal bankerna har.⁴³

Figur 2.7-10: Kapitaltäckningsgrad enligt Basel II, (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

2.7.4.3 Tillgångarnas omsättningshastighet (Assets turnover)

Omsättningshastigheten för tillgångar är ett mått som mäter den totala kapitalbindningen i förhållande till omsättningen och anger hur effektivt det totala kapitalet har använts.⁴⁴ Nyckeltalet visar om företaget onödigt binder stora tillgångar i förhållande till verksamhetens storlek, vilket kan ökas med ökad nettoomsättningen, och/eller med minskad kapitalbindning i t.ex. lager och kundfordringar.⁴⁵

Figur 2.7-11: Tillgångarnas omsättningshastighet (ggr), (Thomson, 2007)

Enligt Figur 2.7-11 så finns det två sätt som kapitalomsättningshastigheten kan öka på. Dels genom att öka omsättningen utan att använda kapital, och dels genom att minska det totala kapitalet. För det sistnämnda sättet blir minskning av lagerhållning ett mål och det kan exempelvis innebära att företaget återbetalar lån eller investerar kapital för att ta in mera vinster.⁴⁶

2.7.4.4 Kassalikviditet (Quick Ratio)

Ett företags förmåga att betala tillbaka sina kortsiktiga skulder mäts av kassalikviditeten. Detta mått bör vara minst 100 % för en bank som säljer med kredit och 70 % för ett företag som säljer kontant. Dessa värden kan förstås inte tillämpas i enskilda fall utan används som en tumregel. En jämförelse av kassalikviditeten mellan

⁴³ (Finansinspektionen, 2005:8)

⁴⁴ (Thomson, 2007)

⁴⁵ (Hansson, Arvidson, & Lindquist, 2006)

⁴⁶ (Lumsden, 1998)

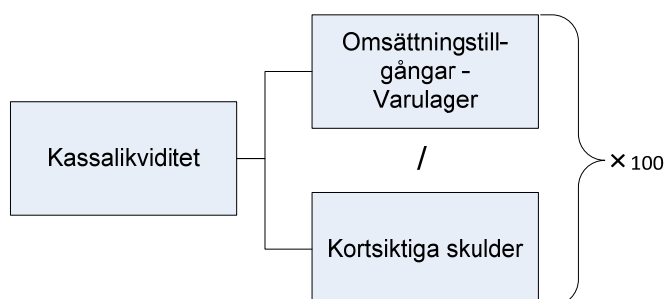
Metod

olika perioder är mycket viktig för att spåra utvecklingen. Dessutom är det viktigt att jämföra kassalikviditeten med andra banker inom samma bransch.⁴⁷

För ett företag med en kassalikviditet på 100 % eller mer, innebär detta att företaget har förmågan att betala tillbaka alla sina kortsiktiga skulder direkt. Är kassalikviditeten å andra sidan mindre än 100 % innebär det för företaget att långfristiga tillgångar bör avvecklas eller nya lån tas upp för att betala kortfristiga skulder, vilket försvagar företagets ekonomiska läge.⁴⁸

Tabell 2.7-3 Kassalikviditet(Thomson, 2007)

Riktvärden för kassalikviditet	
100 % eller mer	God likviditet
Under 100 %	Otillfredsställande likviditet

Figur 2.7-12: Kassalikviditet, (Andersson, 2008)

Kassalikviditet och soliditet är de två viktigaste nyckeltalen när det gäller den finansiella balansen. Kassalikviditet och soliditet visar vilken betalningsförmåga företaget har, både på kort sikt och på långsikt. Tillfredsställande kassalikviditet och soliditet talar om att den finansiella ställningen är god.⁴⁹

2.7.4.5 Balanslikviditet (Current ratio)

Balanslikviditet är ett nyckeltal som står nära kassalikviditet, ett mått som är viktigt för företag med varulager med hög omställningshastighet och kort kredittid för kunderna. Företag kan via minskning av varulager frigöra pengar för att återbetala sina kortsiktiga skulder, varför likviditeten kan ändå vara god. Det är anledningen till varför kassalikviditeten i dessa fall kan ge en alltför negativbild av likviditeten.⁵⁰

Tabell 2.7-4 Balanslikviditet(Thomson, 2007)

Riktvärden för balanslikviditet	
Över 200 %	God likviditet
Över 100 %	Acceptabel likviditet
Under 100 %	Otillfredsställande likviditet

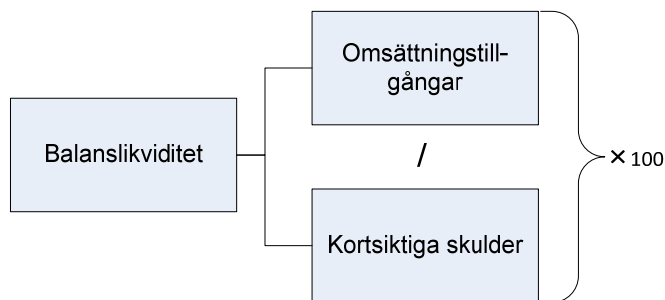
⁴⁷ (Andersson, 2008)

⁴⁸ (Norstedts Juridik AB, 2006)

⁴⁹ (Andersson, 2008)

⁵⁰ (Thomson, 2007)

⁵⁰ (Andersson, 2008)

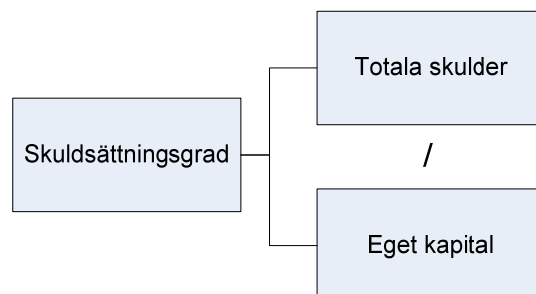
Figur 2.7-13: Balanslikviditet, (Andersson, 2008)

2.7.5 Sambandstal

Sambandstalen är verktyg för att ge en delförklaring när hävstångsformeln och Du Pont-modellen används.⁵¹

2.7.5.1 Skuldsättningsgrad (Debt to equity ratio)

Det är viktigt att beräkna de effekter som olika grader av skuldsättningen har på egna kapitalets avkastningar. Nyckeltalet, skuldsättningsgrad räknas därför som ett mått på företagets finansiella styrka. Det är också möjligt att betrakta skuldsättningsgraden som ett alternativt nyckeltal till soliditeten, då en hög skuldsättningsgrad innebär en låg soliditet.⁵² För att få en så bra skuldsättningsgrad som möjligt bör företaget minska skulderna så mycket som möjlig, alternativt, öka det egna kapitalet. Ett sätt att minska skulderna är exempelvis amortering på lånet eller ökning av egna kapitalet genom att öka försäljningen.⁵³

Figur 2.7-14: Skuldsättningsgrad, (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

Hävstångsformel

För att undersöka hur känsligt ett företag är mot förluster, används hävstångsmodellen som delar avkastningen på eget kapital i flera komponenter. Det är alltså förhållandet mellan skuldsättningsgraden, avkastningen på totalt kapital och skuldräntan som påverkar avkastningen på eget kapital.⁵⁴ Tillskott och soliditet är proportionell mot skuldsättningsgrad.⁵⁵ Soliditeten som visar sig vara låg blir som en hävstång då

⁵¹ (Norstedts Juridik AB, 2006)

⁵² (Subramanyam K.R., 2009)

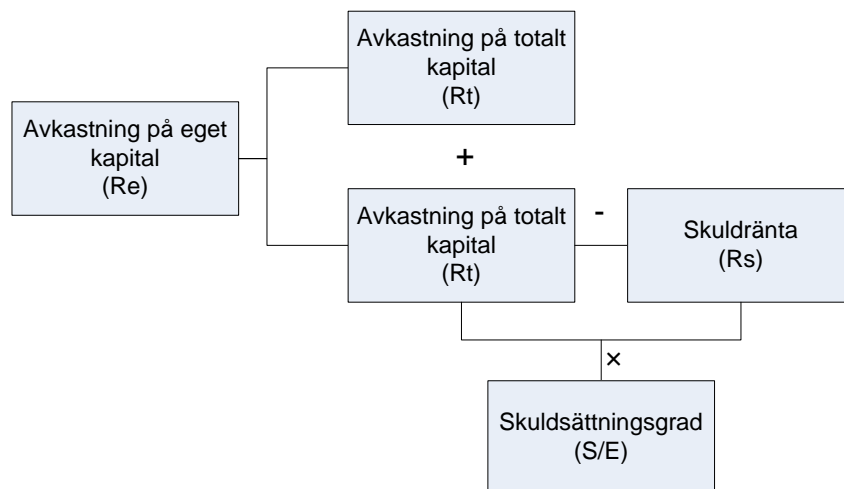
⁵³ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

⁵⁴ (Thomson, 2007)

⁵⁵ (Norstedts Juridik AB, 2006)

Metod

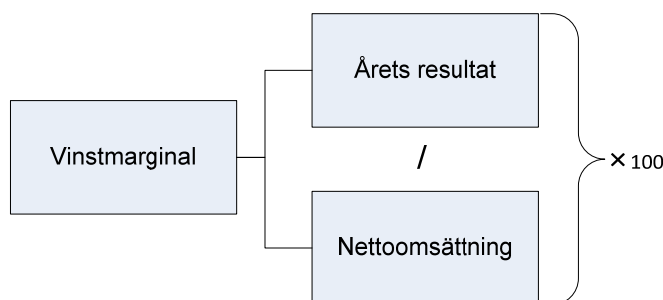
låneräntan blir mindre än den totala förräntningen. Det innebär att avkastning på det egna kapitalet gynnas av en låg soliditet.⁵⁶

Figur 2.7-15: Hävstångsformeln, (Thomson, 2007)

2.7.5.2 Vinstmarginal (Profit Margin)

Vinstmarginal är ett mått på hur ett företags resultat har varit i förhållande till bankens omsättningar, utan att ta hänsyn till företagets finansiella kostnader, men att istället ta hänsyn till företagets överkott som rörelsen ger.⁵⁷

Figur 2.7-16: Vinstmarginal, (Thomson, 2007)

Bland företag från olika branscher är vinstmarginal en kraftigt varierande mått beroende på om branscher lever på höga volymer eller höga marginaler och därför är det svårt att ange riktvärden för olika branscher.⁵⁸

Du Pont-modellen

Ett effektivt verktyg som på ett schematiskt sätt hjälper till att summera och förklara bankernas lönsamhet är Du Pont-modellen. Modellen kallas också för lönsamhetsträd eller räntabilitetsmodellen.⁵⁹ För att kunna ge en bild av de bakomliggande sambanden av ett företags avkastning på totalt kapital, används vinstmarginalen som är en

⁵⁶ (Thomson, 2007)

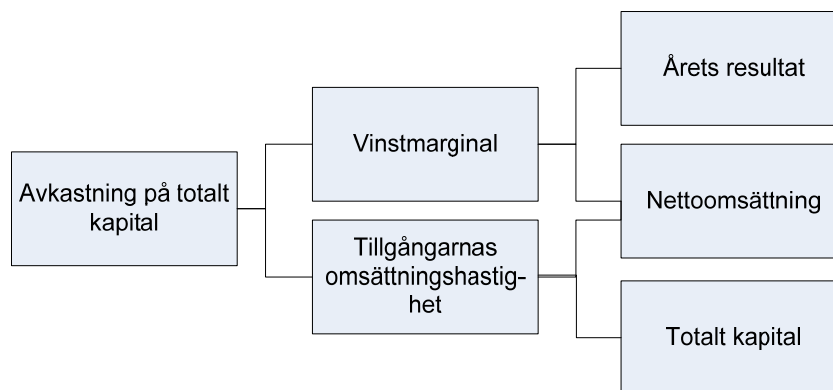
⁵⁷ (Thomson, 2007)

⁵⁸ (Thomson, 2007)

⁵⁹ (Ekonomi info, Nyckeln till kompetens)

Metod

komponent i Du Pont modellen.⁶⁰ I Du Pont-modellen påverkas avkastning på totalt kapital av två saker, vinstmarginal och tillgångarnas omsättningshastighet. Modellen används för att enligt ett grafiskt schema relatera värdena från resultat- och balansräkningen.⁶¹

Figur 2.7-17: Du Pont-modellen, (Norstedts Juridik AB, 2006)

2.7.6 Branschspecifika nyckeltal

2.7.6.1 Kassaflödesanalys

Sammanställning och bedömning av en banks kassaflöde är ett led i en banks kassaflödesanalys. Kassaflödet handlar om företagets inbetalningar resp. utbetalningar under räkneskapsåret/perioden. Endast en god lönsamhet räcker inte alltid, utan en smidigt och positivt kassaflöde är viktigt för att kunna klara av amorteringar, eventuell aktieutdelning och hel- eller delvis självfinansiering av investeringar. En analys av kassaflödet är därför mycket viktigt att inrätta, tillsammans med resultat och balansräkningen.⁶²

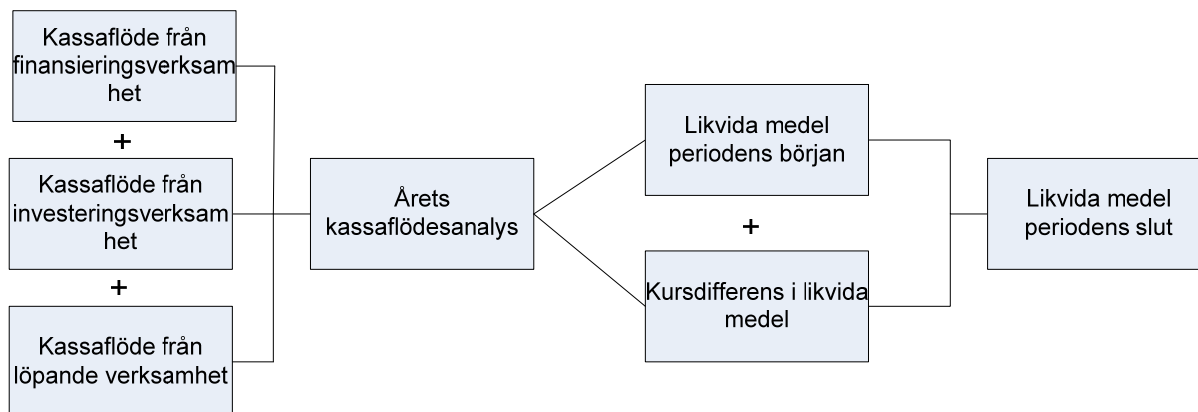
Det finns tre olika typer av kassaflöde att räkna för att göra en analys av en banks kassaflöde, nämligen kassaflöde från rörelseverksamheten, kassaflöde finansieringsverksamheten och kassaflöde från investeringsverksamheten. Negativt kassaflöde är en klar varning till att företaget har likviditetsproblem. Företagets behov av att låna, få ägartillskott eller sälja anläggningstillgångar, ökar om bankens utbetalningar är större än bankens inbetalningar. Analys av kassaflöde från investeringsverksamheten skapar en förståelse av hur banken klarar av att själv skaffa sig penningöverskott för investeringar. Analys av finansieringsverksamheten ger en bild av in- och utbetalningarna som sker på kapitalmarknaden. I analys av finansieringsverksamheten räknas det även transaktioner med ägarna som sker i form av utdelning och nyemissioner samt transaktioner med långivarna som sker i form av nya lån och amorteringar.⁶³

⁶⁰ (Norstedts Juridik AB, 2006)

⁶¹ (Investerpedia webbplats)

⁶² (Norstedts Juridik AB, 2006)

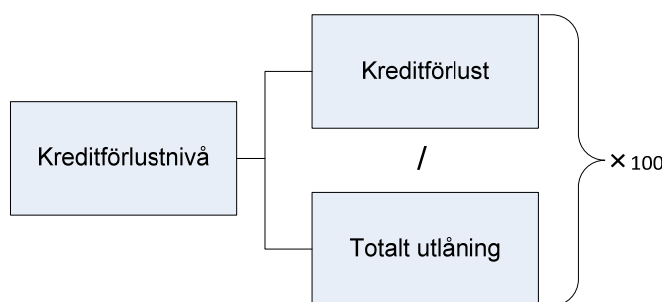
⁶³ (Lönnqvist, 2006)

Figur 2.7-18: Kassaflödesanalys, (Norstedts Juridik AB, 2006)

2.7.6.2 Kreditförlustnivå

Bankerna drabbas av en kreditförlust när de pengar som bankerna har lånat ut befaras att aldrig komma tillbaka igen. Kunderna som har lånat pengar av banken klarar inte av att betala amorteringen och räntan på sina lån. För att kreditförlusterna ska kunna tala om hur bra eller dåligt det går för bankerna eller mäta bankens kreditkvalité måste dessa kreditförluster sättas i relation till den totala utlåningen. Bankernas kreditförlustnivå visar hur stora bankernas säkerhet är. Ett pågående lågkonjunktur som även förstärks av finans och bankkriser, medför oftast kreditförluster för företag i hela världen. På grund av minskad försäljning under en lågkonjunktur får företag som har lånat pengar av banken, mindre intäkter och får därmed svårigheter att betala tillbaka av sina lån. Kreditförlusterna bör ej överstiga en procent av totala utlåningen.⁶⁴

Figur 2.7-19: kreditförlustnivå, (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

2.7.6.3 Placeringsmarginal (Investment Margin)

Placeringsmarginalen ställer bankernas räntenetto i förhållande till bankens genomsnittliga balansomsättning. Det vanligaste värdet på en placeringsmarginal brukar ligga på ett par procent. Den genomsnittliga riskprofilen på utlåningen samt finansieringskostnaderna, som exempelvis upplåning, är bland de faktorer som påverkar placeringsmarginalen.⁶⁵

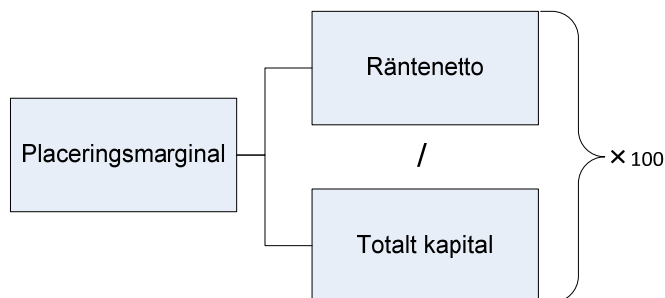
Nyckeltalet, placeringsmarginal, talar om hur lönsam en bankverksamhet har varit. Det är ett intressant nyckeltal eftersom den viktigaste intäktsposten i bankernas

⁶⁴ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

⁶⁵ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

Metod

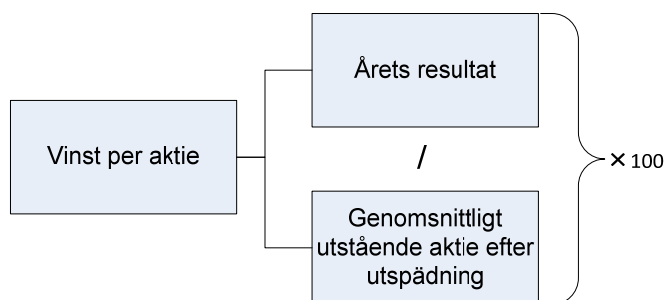
resultaträkning är just räntenettot. En faktor som påverkar räntenettot är räntemarginalen, skillnaden mellan bankernas ränteintäkter och den ränta bankerna själva betalar på sina upplåningar. Bankens resultat blir positiv påverkad av en hög räntemarginal då det är viktigt för banken att vara lönsam både i inlåning och i utlåning. Även marknadens struktur påverkar räntenettot och då det fokuseras på låntagarnas behov av kapital, utlåningsräntans nivå och utlåningsvolymers storlek.⁶⁶

Figur 2.7-20: Placeringsmarginal, (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

2.7.6.4 Vinst per aktie (Earnings Per Share)

Ibland kallas också för resultat per aktie och är en ett av de mest centrala nyckeltal för grundläggande analys av bankens lönsamhet och som är jämförelsevis enkelt att beräkna.⁶⁷ Ett ganska vanligt sätt att beräkna vinsten per aktie, som användes flitigt tidigare, är att dra av 28 % schablonskatt från resultat efter finansnetto, delad med antal aktier. Det är viktigt att observera att de poster som stör jämförelserna inte ska ingå i detta resultatbegrepp. Enligt den metod som blir allt vanligare idag, beräknas det resultat efter skatt, verklig eller schablonskatt. Vinsten för en del företag kan vara kraftigt varierande från år till år och det beror på svängningar i värdet på fasta tillgångar.⁶⁸

Figur 2.7-21: Vinst per aktie, (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

⁶⁶ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

⁶⁷ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

⁶⁸ (Johansson & Steiner, 2007)

3 Studiens referensram

I det här kapitlet kommer jag att ta upp relevanta teorier inom området, bankernas betydelse, effekten av finansiella krisen på bankerna och Du Pont-modellen med relevanta nyckeltal. Syftet är att ge läsaren en djupare förståelse för de centrala begrepp som uppsatsen handlar om.

3.1 Bankerna i den finansiella marknaden

Den finansiella marknaden är starkt beroende av en välfungerande banksystem som kan erbjuda de finansiella tjänster som marknaden behöver. Bankerna anses alltså vara en central komponent i den finansiella marknaden. För att externa investerare ska vara villiga att finansiera den industriella utvecklingen måste bankerna agera kraftfullt och se till att återbetalningen fungerar som det ska. Därför är det viktigt för bankerna att deras verksamhet ska kunna obehindrat av rättsliga begränsningar, dra nytta av fördelarna inom informationsbehandlingen, genom en effektiv övervakning, skapa goda och långsiktiga relationer med företag för att ta bort effekterna av asymmetrisk information och därmed öka ekonomisk tillväxt.⁶⁹

En av de mest centrala uppgifterna som hör till bankväsendet är in- och utlåning då det alltid handlar om att det finns privatpersoner eller företag som har mer ekonomiska medel än de behöver konsumera eller investera, samtidigt som det finns privatpersoner eller företag som är i behov av dessa ekonomiska medel. Bankernas roll som en mellanhandel är oerhört viktig i sammanhanget då spararna får ränta för sina sparade pengar som i sin tur lånas ut av banken till andra privata personer eller företag som är villiga att betala ränta för lånet. Två andra av bankens mest centrala uppgifter är förmedling inom betalsystemet och att erbjuda företag och privatpersoner hjälp med riskhantering och möjlighet att minska, omfördela och sprida risker.⁷⁰

Idag finns det ett stort krav på bankernas stabilitet samtidigt som det finns moment med destabiliseringskrafter. En avgörande faktor som påverkar bankernas stabilitet är de risker som följer av bankernas tillgångar och skuldportfölj samt kombinationen av tjänster som tillhandahålls. Bankernas stabilitet kan påverkas negativt, av insättarnas bristfälliga information eller/och förmåga att utvärdera bankernas tillgångar och skulder. En bankkris som har orsakats av andra finansiella företag, breder ut sig snabbt inom hela det finansiella systemet som innebär allvarsamma, nedrivande följder för hela samhällsekonomin.⁷¹

Bankernas verksamhet är starkt beroende av aktieägarnas vinstintresse, varför bankerna, precis som andra företag måste vara vinstmaximerande. Varje gång en bank ska avgöra kundens rätt till kredit måste banken kalkylera förhållandet mellan risken av placeringen och avkastningen som förväntas av placeringen.⁷² Bankernas intäkter består dels av de avgifter bankerna tar ut för sina tjänster och dels räntemarginalen mellan bankens utlånings- och inlåningsränta. En positiv räntemarginal innebär att

---

⁶⁹ (Levine, 2002)

⁷⁰ (Svenska Bankföreningen webbplats)

⁷¹ (Falkman, 2002)

⁷² (Funered, 1994)

bankerna gärna späder ut eget kapitalet, genom upplåning. Sambandet mellan den ränta som kunden är viligt att betala och den risk som placeringen har med sig, innebär att den utlånade kapitalet riskeras placeras i riskfyllda verksamheter. Bankerna att de har relativt låga helfast kostnader då bankerna endast behöver lokaler för att bedriva verksamheten. Även de stora helfasta kostnaderna för banker uppgår endast en bråkdel av all kapitalflöde bankerna hanterar på olika sätt.⁷³

Bankerna fungerar alltså som ett företag som distribuerar likviditet och krediter, både till företag och till privatpersoner samt ser till att transaktionssystemet i den finansiella marknaden funderar på ett effektivt och tillförlitligt sätt. Bankerna erbjuder också ett pålitligt system för sparande, finansiering och riskhantering. Dessa funktioner är så viktiga att hela välfärdens stabilitet är beroende av en välfungerande bankverksamhet. Om det inte var för bankernas funktioner skulle finansieringar till investeringar och konsumtion ske av privatpersoner och företag själva, vilket skulle vara en tidskrävande process som också påverkar sysselsättningen och välståndet.⁷⁴

Bankerna har en viktig roll, även när det gäller utlåning och riskhantering då bankens roll blir i sammanhanget att minimera denna risk genom noggranna kreditbedömningar som bygger på kunskaper, resurser och erfarenheter. Kreditbedömningen ger banken underlag för att avgöra vilken ersättning som verkar vara rimligt med tanke på låntagarnas betalningsförmåga. Det är ganska vanligt att banken, vid utlåning, kräver någon slags pant för sin lånefordran. Meningen med denna åtgärd är att kunna göra sig av med en egendom, till ett värde som täcker bankens lånefordran inklusive ränta och övriga avgifter, om lånetagaren inte kan betala tillbaka sin amortering och räntan på lånet. Det är samtidigt viktigt att pantens värde inte blir påverkad av olika konjunkturer.⁷⁵

Det är viktigt att nämna att i varje affärssammanhang finns det risker som både parterna måste vara medveta om, ta hänsyn till när de ingår i en affär med varandra. Detta begrepp kommer att behandlas i nästa avsnitt.

3.2 Bankverksamhetsrisker

Det går att utvärdera risker, både baserade på egna och personliga tolkningar, och baserad på utvärderingen av objektiva data. Risker brukar ur samhällsperspektiv ha ett relativt värde och olika risker brukar jämföras med varandra.⁷⁶

Rollen av de finansiella intermediärerna, institutioner som samlar till sig medel från investerare och placerar dem i andra affärsverksamheter, i den finansiella marknaden är avgörande för bankernas riskbedömning.⁷⁷

De stora kapitalresurser som bankerna förfogar över ger bankerna möjlighet att placera sina kapitalmedel inom olika branscher och över stor geografisk område. Detta innebär ytterligare intäkter för bankerna då de tar ut avgifter för sina tjänster och för sin

---

⁷³ (Funered, 1994)

⁷⁴ (Svenska Bankföreningens webbplats)

⁷⁵ (Funered, 1994)

⁷⁶ (Johnsén & Öberg, 2008)

⁷⁷ (Funered, 1994)

riskreduceringsfunktion, tillsammans med räntemarginalen.⁷⁸ Då bankernas verksamhet är starkt beroende av den rörelse, kunderna bedriver, löper bankerna alltid en viss kreditrisk. För att minimera denna risk har det införts olika former av kreditbedömning – och kapitaltäckningsregler i banklagstiftningen.⁷⁹

Om bankerna väljer istället att placera sitt kapital i statsobligationer eller andra värdepapper som gör att kreditrisken nästan helt försvinner, ökar å andra sidan ränterisken om dessa värdepapper endast ger fast ränta under längre tid. I det här fallet förlorar sådana finansiella instrument sin marknadsvärde på grund av räntehöjningar. Det går inte på förhand räkna ut den exakta risken och förutsäga den framtida ränteutvecklingen.⁸⁰ Trots det har det gjorts olika försök att minimera bankernas ränteexponering med hjälp av olika regler och matematiska modeller. Bankerna omformar också löptiden⁸¹ då kapitalet omvandlas från kortfristig inlåning till krediter som löper under längre tid. Den här funktionen grundar sig på bankernas stora kapitalvolym och på att bankerna hela tiden kan förnya sin kapitalstock. Det är dock riskfyllda antaganden eftersom om privatpersoner och företag som har placerat sina kapital på banken, får höra om bankens eventuella dåliga ekonomiska situation i framtiden, finns det risk att de kommer att likvidera sina fordringar. Det kan i sin tur leda till att banken tvingas sälja alla sina likvida medel under marknadspriset. En åtgärd mot denna risk är att bankerna får behålla en viss andel av sina som likvida medel. Bankerna har också möjligheten att ta kortsiktigt lån av Riksbanken.⁸²

3.3 Reglering av bankverksamhetens risker

Precis som vilken annan näringsverksamhet, innebär bankverksamhet risktagande i en viss grad, med den skillnaden att de risker som hotar en bankverksamhet är mångskiftande. Under en kreditbedömning måste bankerna göra en korrekt bedömning, av utvecklingen av marknaden, och låntagaren generellt, men också göra en korrekt bedömning av den information som framgår under kreditbedömnings – eller investeringsprocessen.⁸³

En bankverksamhet hotas av tre karakteristiska finansiella risker som har betydelse ur samhällsekonomiska, historiska och juridiska perspektiv. Den första är kreditrisken vilket innebär risken att låntagarna inte håller fast vid sina skyldigheter gentemot banken när de inte betalar amorteringen och räntan på sina lån. Den andra är ränterisken, vilket innebär de svängningar i ränteläge, vars effekter påverkar bankernas resultatutveckling negativt och den tredje är likviditetsrisk, vilket innebär att bankernas likviditetsreserv endast räcker till ett begränsat uttagskrav.⁸⁴

En annan typ av risk som bankerna kan drabbas av är den operationella risken då bankernas verksamhet drabbas av fusk som har utnyttjat ett teknisk fel eller fel i

---

⁷⁸ (Funered, 1994)

⁷⁹ (Funered, 1994)

⁸⁰ (Funered, 1994)

⁸¹ Den tid låntagare har innan lånets ska betalas tillbaka

⁸² (Funered, 1994)

⁸³ (Funered, 1994)

⁸⁴ (Funered, 1994)

stödsystemet. Den operationella risken kan också handla om yttre åverkan såsom naturligt katastrofer.⁸⁵ Som andra orsaker som gör att bankerna utsätts för risker för förluster, kan nämnas, dåliga rutiner och misstag som personalen begår. Det är bankernas chefer, i alla nivåer som bär ansvaret för identifiering och kontroll av operativa risker.⁸⁶ För att ha en kontroll över de operativa riskerna och göra en bedömning av hur stora förluster banken kan drabbas av, utträttas det en rapporteringssystem som en komplementverktyg. Huvudavdelningarna gör regelbundna utvärdering av hur stora de operativa riskerna är.⁸⁷

3.3.1 Kreditrisken

En kreditrisk uppstår när det finns en sannolikhet att de finansiella institutionernas fordringar inte betalas tillbaka i sin helhet.⁸⁸ Precis som andra finansiella verksamheter, måste en banverksamhet långsiktigt gå med vinst. De kostnader som måste täckas av olika intäkter är bl.a. personalkostnader, lokalkostnader, räntekostnader, både för de upplånade medel, men också för de pengarna som har satts in på banken, inventarier och kostnaderna till kontorsmaterial och skatter. En bank med en solid ekonomisk ställning har bästa förutsättningarna för att infria sina förpliktelser gentemot de om sätter i sina pengar och medel på banken. Behovet av en ökad eget kapital växer i samma akt som bankers verksamhet växer.⁸⁹ Bankernas osäkerhet om att en beviljad kredit kommer att återbetalas i sin helhet, beror dels på att det är omöjligt att kunna förutsäga hur den samhälls – och företagsekonomiska utvecklingen ser ut i framtiden och dels på den asymmetriska informationen mellan banken och låntagaren.⁹⁰

Det har funnits ett samband mellan risktagande och avkastning som har gjort att bankerna ofta beviljar riskfyllda krediter som bygger på en knapphändig kreditprövning. Bankernas verksamhetsinriktning styrs därför av olika regleringar för att minimera bankernas riskexponering. Trots starka regleringar är det fortfarande omöjligt att minska riskexponeringen till noll, då även storleken på själva krediten har reglerats i relation till bankernas kapitalbas.⁹¹

3.3.2 Kapitaltäckningsregel

Idag finns det en internationell överenskommelse om kapitaltäckningsregler som ställer ett minimikrav på hur stor bankernas riskbärande kapital måste vara, i syfte att öka stabiliteten i det finansiella systemet. Bankernas kostnader och därmed bankernas räntesättning påverkas av kapitalkrav vilket medför att även bankernas kreditvillkor påverkas. Följden blir att både konkurrensförhållandena och relationerna till olika kundgrupper också påverkas.⁹²

Baselkommittén för banktillsyn är ett organ för regelbundet samarbete om frågor gällande banktillsyn, för att både öka förståelse och förbättra kvalitén på banktillsyn i

---

⁸⁵ (Cornett & Saunders, 2004)

⁸⁶ (Handelsbanken, 2009)

⁸⁷ (Swedbanks Årsredovisning, 2009)

⁸⁸ (Cornett & Saunders, 2004)

⁸⁹ (Svenska Bankföreningen, 1999)

⁹⁰ (Funered, 1994)

⁹¹ (Funered, 1994)

⁹² (Finansinspektionen, 2001:1)

hela världen. Detta görs genom informationsutbyte om nationella tillsynsfrågor, metoder och tekniker.⁹³

År 1988 kom den första Baselöverenskommelsen som utarbetades inom ramen för den s.k. Baselkommittén för banktillsyn, (BCBS).⁹⁴ Kommitténs medlemmar är centralbanker och tillsynsmyndigheter från bland annat Sverige.⁹⁵ I detta internationella samarbete var kärnan ett krav på bankerna att de ska förfoga över ett kapital som motsvarar åtta procent av s.k. riskvägda tillgångarna. Förhållandet mellan företagets kapital och de risker företaget utsätter sig för, ska ha ett visst fastställt lägsta nivå.⁹⁶

Tanken med denna finansiella buffert som ska skydda banken mot framtida, oförutsedda förluster var att minska risken för kriser i banksystemet och bidra till en ökad systemstabilitet. Konkurrensneutraliteten mellan banker från olika länder skulle uppnås om kravet gällde för alla internationellt verksamma banker. Nackdelen med det befintliga regelverket var att det var baserat på färdiga mallar som gjorde att regelverket var oslipat och gjorde att beräkningen av kapitaltäckningsgraden gav en allt mindre tillförlitligt mått på bankernas verkliga finansiella motståndskraft och därför arbetade Baselkommittén, i slutet av 1990-talet, fram nya regler.⁹⁷

I Sverige och övriga EU kom de förbättrade Baselreglerna, Basel II, gälla sedan 2007.⁹⁸ Enligt de nya kapitaltäckningsreglerna har företagen större möjlighet att välja mellan olika metoder för att beräkna sina behov av en kapitalbas, för att klara av förluster som är kopplade till kreditförluster, marknadsrisk⁹⁹ och operativa risker.¹⁰⁰ För att kunna ha en bättre överblick av riskerna i företagets verksamhet, kräver de nya reglerna ett effektiv och välfungerande riskhanteringssystem och att företagets ekonomiska tillstånd regelmässigt publiceras.¹⁰¹

Basel II består av tre s.k. ”pelare”. I pelare 1 beräknas minimikapitalkraven för både kredit- och marknadsrisk, men även för operativa risker med utgångspunkt i tydliga beräkningsregler. I pelare 2 sker riskidentifiering och bedömning av riskhantering i ett vidare perspektiv för att komplettera de kapitalkrav, beräknade enligt pelare 1. Pelare 3 tar upp frågor som har med förbättrad öppenhet att göra, hur redovisning av verksamheten ska fullföljas mot marknaden och allmänheten. Basel II handlar alltså i stort om hur företagen förhåller sig till risk och riskhantering.¹⁰² Basel II, inom ramen för pelare 2, kräver att företag utvecklar en egen process för intern kapitalutvärdering.

---

⁹³ (The Basel Committee)

⁹⁴ (Finansinspektionen, 2005:8)

⁹⁵ Kommitténs medlemmar kommer från Argentina, Australien, Belgien, Brasilien, Kanada, Kina, Frankrike, Tyskland, Hongkong, Indien, Indonesien, Italien, Japan, Korea, Luxemburg, Mexiko, Nederländerna, Ryssland, Saudiarabien, Singapore, Sydafrika Afrika, Spanien, Sverige, Schweiz, Turkiet, Storbritannien och USA.

⁹⁶ (Finansinspektionen, 2005:8)

⁹⁷ (Finansinspektionen, 2005:8)

⁹⁸ (Finansinspektionen, 2005:8)

⁹⁹ En risk att priserna i de finansiella marknaderna plötsligt ändras

¹⁰⁰ Riskerna i samband med handläggningsfel, fel i rutiner och system

¹⁰¹ (Finansinspektionen webbplats)

¹⁰² (Finansinspektionen, 2005:8)

Verktyget ska garantera företag ett tydligt och korrekt sätt för identifiering, värdering och hantering av risker som företaget är utsatt för.¹⁰³

3.3.3 Ränterisken

Den risk som innebär att värdet av ett finansiellt instituts tillgångar och skulder förändras oförmånligt, till följd av förändringarna i räntenivåer, kallas för ränterisk.¹⁰⁴ Det finns olika typer av ränterisk som bankerna kan utsättas för. Bland dessa är den största risken, att bankernas utlåningar får lägre löptid och utlåningsräntan än bankens inlåningar. Detta innebär en avvikelse som gör att bankerna tvingas höja inlåningsräntan samtidigt som räntesatsen på större delen av den utlånade kapitalet är fasta under en längre tid. På liknande sätt har bankerna möjlighet att göra vinst då det allmänna ränteläget sänks, men vid en kraftig räntesänkning får kunderna möjlighet att betala tillbaka sina lån för att sedan ta nya lån och krediter till lägre ränta.¹⁰⁵

3.3.4 Likviditetsrisken

Likviditetsrisk är risken att ägarna till de likvida medel som finns hos ett finansinstitut, plötsligt och omedelbar kräver kontant för sina fordringar hos finansinstitutet.¹⁰⁶

Ett företag eller institut kan drabbas av finansieringsrisk då det saknas tillräckligt med likvida medel för finansiering av verksamheten. Risken av osäkerheten över värdet tillgångarna som handlas på marknaden kan leda till aktörerna inte vågar prissätta dessa tillgångar vilket gör det svårt att hitta en köpare som i sin tur försvårar finansieringen av företag som är beroende av marknaden.¹⁰⁷

Bankerna löper i större utsträckning för likviditetsrisk då bankernas finansieringslöptid är kort men utlåningstiden är längre. Därför måste bankerna omsätta sina skulder oftare än tillgångarna, vilket gör att bankerna är så beroende av tillgång till finansiering. Det är också viktigt för bankerna att välja sina låntagare med största möjliga noggrannhet då bankerna också bär på en kreditrisk, när de finansierar sig genom att sälja vidare lån till en tredje part. Det är oerhört svårt att hantera en likviditetsrisk då den beror starkt, inte bara av att marknaden är välfungerande i stor, men också av att insättarna har förtroende för banken.¹⁰⁸

3.4 Mätning av Lönsamhet och totalrisk

För att kunna få intressant information från resultatet, som annars kan ge en relativ bild av lönsamheten, bör resultaten associeras till något som exempelvis kapital, tillgång eller omsättning.¹⁰⁹ Det är exempelvis intressant att se om vinsten har varit tillräckligt stor i förhållande till det kapital som företaget har satsat eller i förhållande till företagets omsättning. Det är viktigt att det satsade kapitalets avkastning är högre än bankräntan. För företagets överlevnad är det oerhört viktigt med en god lönsamhet.¹¹⁰

---

¹⁰³ (Finansinspektionen, 2005:8)

¹⁰⁴ (Riksgälden, 2008)

¹⁰⁵ (Akella, S. och Greenbaum, S, 1992)

¹⁰⁶ (Cornett & Saunders, 2004)

¹⁰⁷ (Sverige Riksbanken, 2008:1)

¹⁰⁸ (Sverige Riksbanken, 2008:1)

¹⁰⁹ (Thomson, 2007)

¹¹⁰ (Andersson, 2008)

Avkastning på eget kapital (RE) definierar och mäter lönsamheten. Hur avkastning på eget kapital varierar beror på hur rörelse och finansiella risk varierar, vilket definierar den totala risken. Detta innebär att, för att förbättra lönsamheten, bör företagets risknivå påverkas.¹¹¹

Totalrisk(RE)= rörelserisk(RT)+ finansiell risk (RT-RS)×S/E

3.5 Bankerna och finanskrisen

Finansiella kriser innebär ofta enorma kostnader för samhällsekonomin då möjligheten att kunna erbjuda olika tjänster inom betalningsförmedling, riskhantering, sparande och finansiering försämras.¹¹²

Orsakerna till bankkriserna består av två olika element. Det första elementet kalas för det konjunkturella orsaker då det är de samhällekonomiska cykliska svängningar som utsätter bankerna för belastningar. Dessa påfrestningar är inte bara en följd av en djup lågkonjunktur¹¹³ utan av en överhettning av samhällsekonomin från tiden före lågkonjunkturen. Överhettning under tiden före en lågkonjunktur, tillsammans med en djup lågkonjunktur, bildar ett starkt underlag som både fördjupar och förlänger en bankkris.¹¹⁴

De strukturella orsakerna är det andra elementet i orsakerna till en bankkris och handlar om sambandet mellan det finansiella systemets uppbyggnad samt de gällande reglerna och själva bankkrisen. De mest betydelsefulla drivkrafterna är kunderna, myndigheterna och bankerna själva. Det som bestämmer hur det effektivt det finansiella systemet blir är allt från skattesystemet, regleringar på kreditmarknaden, penningpolitiken och tillsynen till de spelreglerna inom bankerna och deras samspel med andra finansiella organ.¹¹⁵

Det har gjorts otaliga studier om effekterna av konkurrenskraft och koncentrationen med motstridiga resultat. Vissa studier har visat att högre grad av bankkoncentration är förknippade med lägre sannolikhet av bankkriser. Det finns två förklaringar till sambandet. För det första om bankkoncentrationen främjar marknaden och därmed ökar bankernas vinst, blir bankcheferna mindre villiga att ta överdrivna risker, vilket skulle minska risken att banken drabbas av en bankkris. För det andra, i ett mer koncentrerat banksystem, blir kostnaderna för övervakning och kontroll mycket mindre, vilket också minskar risken för en bankkris.¹¹⁶

Är det möjligt att förutsäga en bankkris? Det stora problemet är bristen på tillräckligt ofta förekommande data som talar om när en finansiell kris är på väg. Om början av en bankkris präglas av att ett stort antal bankkunder tar ut sina pengar då de tror att banken, antingen har gått i konkurs eller är på väg i konkurs, kan förändringar i

---

¹¹¹ (Johnsen & Öberg, 2008)

¹¹² (Sveriges Riksbank, Krisberedskap)

¹¹³ "Den ena fasen i en konjunkturcykel, i regel präglad av arbetslöshet, låg ekonomisk aktivitet och låg inflation." (<http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=20973#L>)

¹¹⁴ (Pettersson, 1993)

¹¹⁵ (Pettersson, 1993)

¹¹⁶ (Evrensel, 2008)

bankens insättningar användas för att förutsäga kriser. Ofta uppstår inte en bankkris av bankernas skulder, utan av en ihållande nedgång av tillgångarnas kvalitet, som kan härledas antingen från en kollaps i fastighetspriser eller ökade konkurrens inom icke-finansiella sektorn. I sådana fall kan förändringar i tillgångspriser eller stor ökning av konkurser eller oreglerade lån, användas för att markera början av en kris. Företagens misslyckande och oreglerade lån är typiska data som oftast inte är lättillgängliga. Det senare är även mindre informativ då bankerna är ovilliga till att avslöja sina problem, så länge som är möjligt.¹¹⁷

Under en finansiell kris förekommer en förskjutning från de interna orsaksförklaringarna som ligger inom företagarnas egen kontroll, till de externa orsaksförklaringarna som företagsledaren inte har haft möjlighet att kontrollera. Exempel av externa orsaksförklaringar kan vara vikande lönsamhet på en viss marknad, lågkonjunktur och kundförluster.¹¹⁸

3.6 Svenska banker och den finansiella krisen 2008

Den finansiella krisen sommaren 2007 hade sitt ursprung i de realiserade och orealiserade förluster som de finansiella värdepappren innebar, först och främst de som var kopplade till den amerikanska bolånemarknaden. Det gjorde att de flesta av bankerna tvingades göra nyemissioner för att undvika insolvens. Den 15 september 2008 gick Lehman Brothers i konkurs, vilket förstärkte en misstänksamhet mot de finansiella institutionerna. Den stora och ökande osäkerheten om bankernas likviditetssituation ledde till minskad vilja bland investerare att finansiera banker och det, i sin tur, minskade tillgången på marknadsfinansieringen vilket försvårade och ibland till och omöjliggjorde, upplåningen på långt tid då det blev oerhört kostsam.¹¹⁹ Krisen blev ett faktum även här i Sverige under hösten 2008 och då var det dags för åtgärder från myndigheterna.¹²⁰

I den finansiella krisen under 2008 uppstod en omfattande brist på förtroende och osäkerhet bland bankerna, på grund av de nya finansiella instrumenten som var komplicerade och svåra att värdera, minskad transparens och ett ökat beroende av kortfristig finansiering. Detta gjorde att banksystemet, internationellt och under en lång tid, påverkades av en likviditetsstörning.¹²¹

De svenska bankerna var relativt mindre påverkade av den finansiella krisen eftersom svenska banker hade utsatt sig i mycket mindre skala för exponeringar mot de strukturerade produkterna. Det som drabbade de svenska bankerna var högre finansieringskostnader och förluster i obligationsportföljer. Svenska banker kunde annars utnyttja posterna utanför balansräkningen på en ganska oförändrat nivå och var

---

¹¹⁷ (Reinhart, 1999)

¹¹⁸ (Furusten, 2009)

¹¹⁹ (Svenska Riksbanken, 2009:1)

¹²⁰ (Öberg, 2009)

¹²¹ (Sverige Riksbanken, 2008:1)

bland de få banker i Europa som fungerade under krisen när det gäller säkerställda obligationer.¹²²

Den mest påfallande risken för bankerna var bankernas kreditrisk som också ökade i alla branscher och länder, till följd av den fördjupade konjunkturedgången och i takt med försämringarna i världsekonomin. De flesta rådgivare var ense om att framtida kreditförluster kommer öka men exakt hur stor det skulle vara, var det ingen som så säker på. Svenska bankernas reservering för eventuella kreditförluster i framtiden ökade kraftigt i slutet av 2008 som i sin tur ledde till nedgångarna i tillväxten av Bruttonationalprodukten (BNP-tillväxten). För att stärka sin ekonomiska ställning och på grund av de dystra resultat och ökad risk för framtida förluster, sökte bankerna i hela världen nytt kapital genom nyemissioner och statliga kapitaltillskott. Tre av de svenska storbankerna, Swedbank, SEB och Nordea genomförde nyemission, utgivning av nya aktier. Samtliga fyra stora banker i Sverige valde dessutom att helt eller delvis avstå från utdelningar till aktieägarna.¹²³ Sverige var ett av de få länder som klarade den finansiella krisen relativt bra och som fortfarande var lönsamma med betydande buffert efter en period av goda år. De hade inte lånat ut lika lätt som de hade gjort i USA och de hade inte exponerat sig mot de finansiella produkter som var grunden till problemet, i lika stor utsträckning.¹²⁴

De vidtagna åtgärderna från centralbanken och andra myndigheter i Sverige fokuserade sig på att slå tillbaka risken för likviditetsproblem i banksystemet och förbättring av hur de finansiella marknaderna fungerar. Två av de viktigaste åtgärderna har varit utlåning och den statliga upplåningsgarantin. Dessa åtgärder ledde till en minskning av motpartsexponeringarna och därmed motpartsrisken mellan bankerna då riksbankens utlåning fungerade som en finansiering, i stället för interbankmarknaden, den ränta som bankerna betalar när de lånar av varandra.¹²⁵

3.7 Banker och nyckeltal

Innan 2000-talets finanskris kunde bankerna under en tid redovisa enorma vinster som skilde sig stor från de resultat som redovisade under senare delen av 1980-talet och början av 1990-talet. Trots sina stora redovisade vinster har de flesta bankerna problem med effektivitet och lönsamhet som måste åtgärdas. Ett avgörande steg i åtgärderna är att identifiera problemen och de svaga områdena i bankens verksamhet och ett sätt att göra det genom att analysera de finansiella rapporterna. Speciellt effektivt är att analysera ett urval av bankens nyckeltal, som ger bankdirektorerna möjlighet att utvärdera resultatet, och hur prestandan har förändrats under tiden och i förhållande till konkurrenterna.¹²⁶

Beräkningen av avkastning på insatt kapital, oavsett om det handlar om det egna kapitalet eller om det totala kapitalet, är början av en metodisk analys av nyckeltalen. En nyckeltalsanalys ger bankerna möjlighet att med några centrala mått granska sin

---

¹²² (Sverige Riksbanken, 2008:1)

¹²³ (Svenska Riksbanken, 2009:1)

¹²⁴ (Öberg, 2009)

¹²⁵ (Svenska Riksbanken, 2009:1)

¹²⁶ (Cornett & Saunders, 2004)

finansiella ställning och göra en jämförelse med andra konkurrerande bankernas finansiella utveckling.¹²⁷

3.8 Tidigare studier inom område

So det har diskuterats i avsnitt 2.7, är beräkning, jämförelse och analys av nyckeltalen hos olika finansiella verksamheter oerhört intressant och viktigt för att kunna dra relevanta slutsatser och analysera de finansiella förutsättningarna som ett företag har. I en kandidatuppsats, av Karlsson och Neuman, under hösten 2008, diskuteras just betydelsen av bankernas olika nyckeltal och det görs ett jämförande studie av bankerna, under krisåren 1992 – 2008. I en annan kandidatuppsats av Aknooni och Carlsson, våren 2009, gör författarna också en nyckeltalanalys av de fyra svenska storbankerna, Handelsbanken, Swedbank, SEB och Nordea. En tredje exempel är arbetet av Jacobsson, Von Siverts och Haag som ställer frågan ”behövs det statliga garantiprogrammet?”.¹²⁸

Aknooni och Carlsson, undersökte de fyra svenska bankerna, endast under 2008 och jämförde bankernas nyckeltal mellan 2004 och 2008 för att se om någon bank kunde klara sig bättre genom krisen än de övriga. Jacobsson, Sivers och Haages arbete handlade om att undersöka hur Basel II regelverk räcker i syfte att ha kontroll över bankernas verksamhet. De undersökte också huruvida det statliga garantiprogrammet behövs för att bankerna ska klara av krisdrabbade perioder.

---

¹²⁷ (Norstedts Juridik AB, 2006)

¹²⁸ <http://www.uppsatser.se/>

4 Empiri och Analys

I detta kapitel behandlar jag min empiri och analyserar mina insamlade data efter att jag har gjort en presentation av Handelsbankens och Swedbanks respektive verksamhet. Syftet med detta kapitel är att koppla min empiri till de teorier jag har presenterat för att beskriva och analysera bankernas situation och finansiella förutsättningar under den finansiella krisen 2008.

4.1 Svenska bankmarknader

De stora svenska bankerna har sedan mitten på 1990-talet utvecklats till några av betydelsefulla koncerner med internationell verksamhet. Dessa banker har utvecklat sin verksamhet i bland annat livförsäkring, fondförvaltning och bolån, med växande betydelse i koncernerna, samtidigt som bankerna håller på med den traditionella bankverksamheten. Dessa koncerner har också expanderat på den internationella marknaden, särskild inom Norden och Baltikum.¹²⁹

4.1.1 Svenska Handelsbanken AB

En av de stora bankerna i Sverige är svenska Handelsbanken med drygt 460 kontor i Sverige med en växande verksamhet i Norden. Stadshypotek som är bland de största aktörerna på svenska bolånemarknaden ägs helt av Handelsbanken. Handelsbankens verksamhet inom fondförvaltning, finansbolagsverksamhet och livförsäkring är också betydande och omfattande.¹³⁰ Handelsbanken räknas bland de så kallade universalbankerna vilka erbjuder tjänster inom hela bankområdet. Enligt Handelsbanken själv var banken, under 1990-talets svåra tider då bankkris rådde i hela Sverige, den enda av de större svenska bankerna som klarade sig utan statligt stöd.¹³¹

4.1.2 Swedbank

Swedbank är verksam både i Sverige och i de baltiska länderna, samt i Ukraina i nära samarbete med de fristående sparbankerna och de delägda bankerna inom sparbanksrörelsen. Både Robur, ett fondförvaltningsföretag, och bostadsinstitutet Swedbank Hypotek, ingår i koncernen.¹³² Ursprungligen kommer Swedbank från jordbrukskassorna som hade som syfte att se till att jordbrukets kapitalbehov tillgodosågs.¹³³

4.2 Nyckeltal

Jag har delat upp mina nyckeltal i två olika grupper. Den första gruppen är de nyckeltal som var redovisade i respektive banks årsredovisning. Dessa nyckeltal är: Räntabilitet på eget kapital, Räntabilitet på totalt kapital, Vinst per aktie, K/I-tal, Kassaflödesanalys, Kreditförlustnivå och Kapitaltäckningsgrad (enligt Basel II). Nyckeltalet Placeringsmarginal var dock endast redovisat i Swedbanks årsredovisning. Andra gruppen består av nyckeltal som inte var redovisade i bankernas årsredovisning, men som jag genom årsredovisningsdata själv kunnat beräkna. Dessa nyckeltal är:

---

¹²⁹ (Svenska Bankföreningen webbplats)

¹³⁰ (Svenska Bankföreningens webbplats)

¹³¹ (Handelsbanken, Om banken)

¹³² (Svenska Bankföreningen webbplats)

¹³³ (Swedbanks webbplats)

Soliditet, Skuldsättningsgrad, Kassalikviditet, Vinstmarginal, Räntetäckningsgrad, K/I-tal efter kreditförluster för Swedbank, Placeringsmarginal för Handelsbanken, Kapitalets omsättningshastighet, Riskbuffert och Skuldränta. Det bör understrykas att för alla dessa nyckeltal, i både grupperna, gjorde jag även en egen beräkning men i de fall nyckeltalet tillhörde första gruppen har jag använt bankernas redovisade tal i min analys, se Tabell 6.

4.2.1 Avkastningsstruktur

4.2.1.1 Bankernas Räntabilitet på totalt kapital

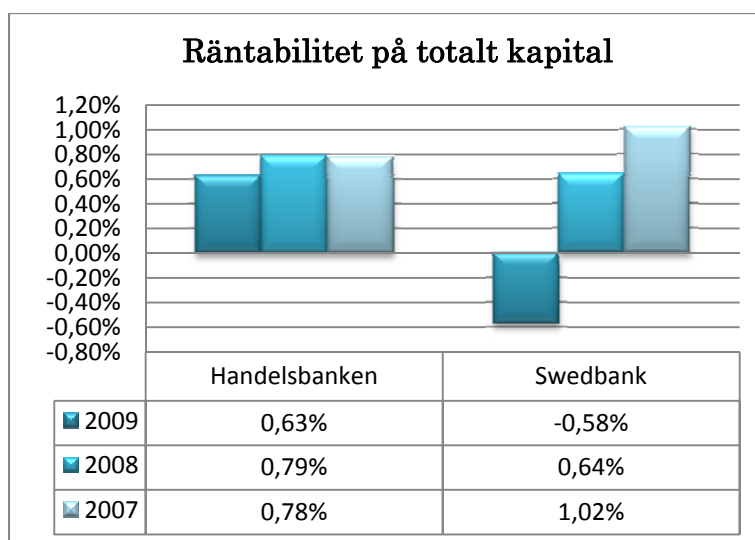

Diagram 4.2-1

Både Swedbank och Handelsbanken visar en minskning av räntabilitet på totala kapitalet från 2007 till 2009, vilket var större för Swedbank som sjönk till -0,58 %, år 2009, en minskning med drygt 156 %. Under samma period sjönk räntabiliteten för Handelsbanken med drygt 19 %, från 2007. Handelsbanken visar en knappt ökning av detta nyckeltal från 2007 till 2008 men sedan sjunker värdet igen fram till 2009. Swedbank motiverar minskningen av sin räntabilitet på totala kapital med den svaga konjunkturen och bankens exponering mot marknader som tappat mark i kristiden.

Analys

Räntabilitet på totala kapital är bland de viktigaste nyckeltalen som beskriver hur en banks totala tillgångar förändrats under året. Nyckeltalet mäter effektiviteten i rörelsen utan att ta hänsyn till, om kapitlet är egna eller främmande.¹³⁴ Två faktorer som påverkar nyckeltalet är årets resultat och hur effektivt de totala tillgångarna används. Orsaken till minskningen av bankernas räntabilitet på totala kapitalet kan härledas från de stora kreditförlusterna, bankerna var utsatta för under kristiden. Om resultatet påverkas, påverkas även detta nyckeltal.

¹³⁴ (Norstedts Juridik AB, 2006)

En orsak till krisen 2008 var just brist på likviditeten som också påverkade årets resultat. Avkastningen på totala kapitalet för både Handelsbanken och Swedbank var kraftigt försämrad under kristiden som resulterade i sin tur till lägre resultat och lägre totalt kapital. Även Handelsbanken var drabbad av försämring i lönsamhet till följd av försämring av bankens årsresultat men klarade sig ännu bättre än Swedbank, särskild under 2009.

4.2.1.2 Bankernas Röntabilitet på eget kapital

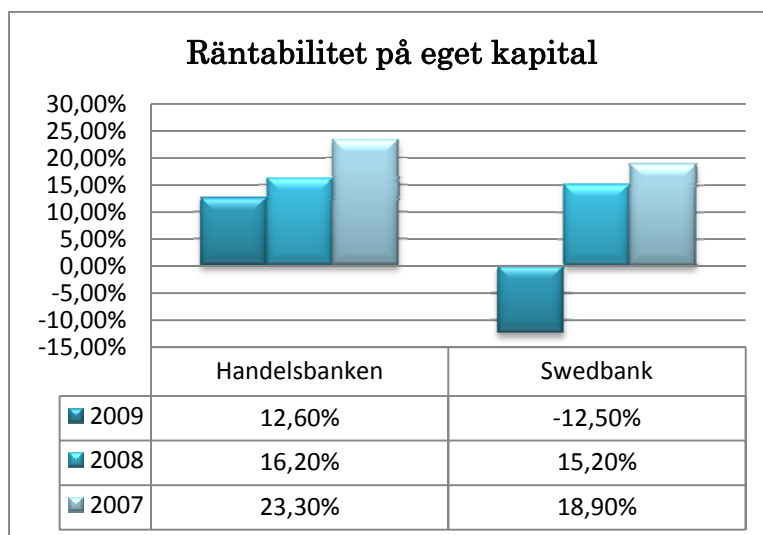

Diagram 4.2-2

Som det framgår av Diagram 4.2-2 är nyckeltalet röntabilitet på eget kapital för både Handelsbanken och Swedbank, högst under 2007 jämfört med 2008 och 2009. Både för Handelsbanken och Swedbank var 2009 ett år med mycket dåligt lönsamhet, särskild för Swedbank.

Analys

Nyckeltalet är ett mått på bankens avkastningsförmåga på eget kapital som ger bidrag till aktieägarna.¹³⁵ Det räcker inte med att bara avkastningen är högre än bankräntan, utan även eventuella riskpremie, bör också täckas.¹³⁶

Årets resultat och det egna kapitalet var de två faktorer som hade inverkan på beräkningen av röntabiliteten för både bankerna. Under 2009 genomförde Swedbank en nyemission som ökade det egna kapitalet, men då deras skulder ökade i snabbare takt påverkades bankens lönsamhet och röntabilitet mycket negativt. Spår av den finansiella krisen under 2008 syns tydligt i både Swedbank och Handelsbanken röntabilitet jämfört med 2007. Att Handelsbanken visar på lite bättre resultat för åren 2009 jämfört med Swedbank, beror på att Handelsbanken hade ett växande eget kapital med 11 procent vilket gav bättre resultat på avkastning på eget kapital. Detta gjorde Handelsbanken intressant för aktieägarna.

¹³⁵ (Thomson, 2007)

¹³⁶ (Holmström, 2003)

4.2.1.3 Bankernas Riskbuffert

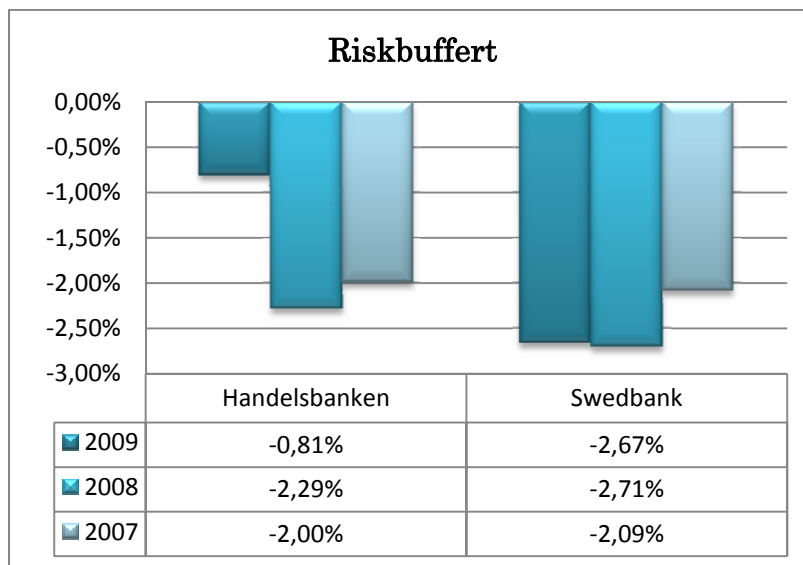

Diagram 4.2-3

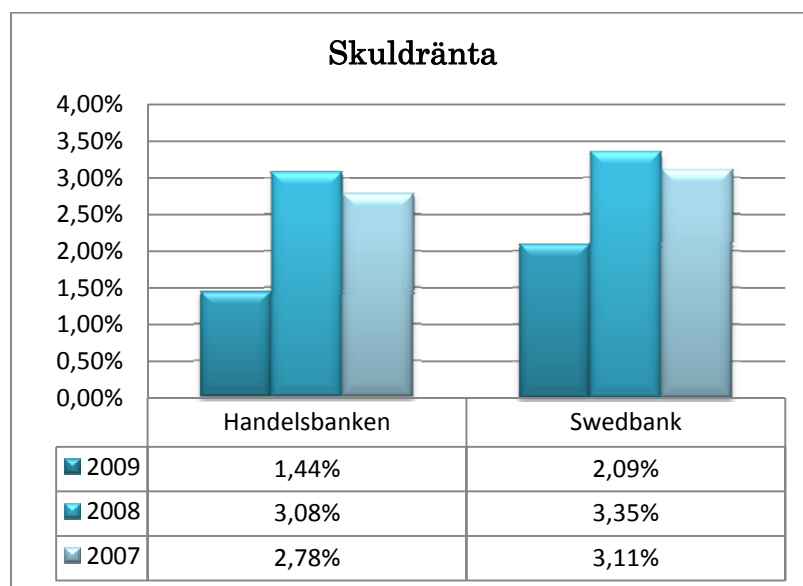

Diagram 4.2-4

Riskbufferten för både bankerna under alla tre åren från 2007 till 2009 är negativt. Swedbank visade den mest negativa riskbufferten under 2008. År 2009 visade Handelsbanken en avkastning på total kapital som låg på 0,63 % och en skuldränta som låg på 1,44 % vilket gav banken riskbufferten på $-0,81\%$, bästa värde under alla tre åren mellan de två bankerna. För Swedbank var riskbufferten minst under 2007, på negativ 2,09 %. Både bankerna visar sin sämsta riskbuffert under 2008, vilket blev bättre för både bankerna året efter, dock var förbättringen marginell för Swedbank. Den negativa riskbufferten som framgår av Diagram 4.2-3, för både bankerna under alla tre åren, innebär att bankerna misslyckades med förräntningen av sina tillgångar, så

mycket som kreditgivarna i genomsnitt kräver på företagets skulder, och det innebär att företaget förlorar på skuldfinansiering.¹³⁷

Analys

Riskbuffert avgör huruvida företagets avkastning på total kapital överstiger företagets skuldränta. En positiv riskbuffert innebär den minskning i avkastning på totalt kapital eller den ökning av skuldräntan som ett företag kan klara av utan att förlora på skuldfinansieringen.¹³⁸ Detta innebär att de negativa värdena på riskbufferten för bankerna under åren 2007 till 2009 inte är ett bra tecken som i kombination med låg soliditet, utsätter bankerna för fara. Handelsbankens relativt bättre resultat än Swedbank, speciellt under 2008 och 2009 berodde på Handelsbankens högre avkastning på total kapital under 2009 (0,63 %) och 2008 (0,79 %) och lägre skuldränta, dock fortfarande negativ. För att bankerna inte ska riskera förlust på skuldfinansieringen, då avkastning på totala kapitalet sjunker, eller då skuldräntan stiger, bör riskbufferten vara positiv.

Handelsbankens bättre resultat på riskbufferten jämfört med Swedbanks, berodde på att bankens skuldränta var kraftigt minskad med 1,64 procentenheter från 3,08 % under 2008 till 1,44 % under 2009. Förbättringar på riskbufferten kan också nås genom förbättring av avkastning på total kapital.¹³⁹

4.2.2 Resultatstruktur

4.2.2.1 Bankernas Räntetäckningsgrad

Nyckeltalet är ett mått på resultatets storlek i förhållande till de finansiella kostnaderna. Nyckeltalet beskriver alltså hur företagets intäkter klarar av att täcka finansieringen av företagets verksamhet.¹⁴⁰

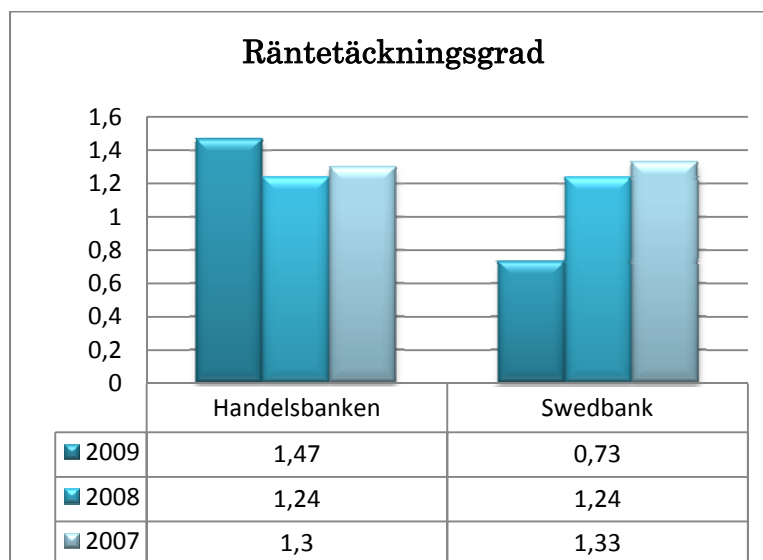

Diagram 4.2-5

¹³⁷ (Norstedts Juridik AB, 2006)

¹³⁸ (Ekonomi info, Nyckeln till kompetens)

¹³⁹ (Ekonomi info, Nyckeln till kompetens)

¹⁴⁰ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

Som det framgår av Diagram 4.2-5, visar en jämförelse av bankernas räntetäckningsgrad, variationer både mellan bankerna och under kristiden. Handelsbanken visar betydligt större räntetäckningsgrad, jämfört med Swedbank och jämfört med åren 2007 och 2008. Det visar på något ökad lönsamhet för Handelsbanken, något som minskade rejält för Swedbank. Swedbank hade sitt största värde på räntetäckningsgraden under 2007, ett tecken på största lönsamhet under detta år.

Analys

Räntetäckningsgrad ger en bild av företagets förmåga att kunna täcka sina räntekostnader, vilket innebär att en låg räntetäckningsgrad visar tecken på att företaget befinner sig i en farligt finansiell situation.¹⁴¹

Swedbanks negativa rörelseresultat efter finansiella poster är en bidragande orsak till bankens låga räntetäckningsgrad. Det låga 0,73 gånger, talar om att Swedbank, med sin lönsamhet, inte klara av att täcka sina finansiella kostnader, 0,73 gånger, vilket innebär att bankens resultat är negativt efter finansiella poster. Minimivärde för räntetäckningsgraden är 1 då resultat efter finansiella kostnader blir noll. Som det framgår av Diagram 4.2-5, minskar räntetäckningsgraden för Swedbank ständigt från 2007 till 2009, vilket minskar först för Handelsbanken för att sedan öka igen till sitt maximala värde under 2009.

Handelsbanken hade fram till 2009 minskat sina räntekostnader med drygt 34 mnkr, vilket var avgörande för bankens relativt höga räntetäckningsgrad.

4.2.3 Intäkts-/ Kostnadsstruktur

4.2.3.1 Bankernas K/I-talet

K/I-talet beskriver förhållandet mellan bankens kostnader och intäkter och kan beräknas antingen före eller efter kreditförluster.¹⁴²

---

¹⁴¹ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

¹⁴² (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

K/I-tal före kreditförlust

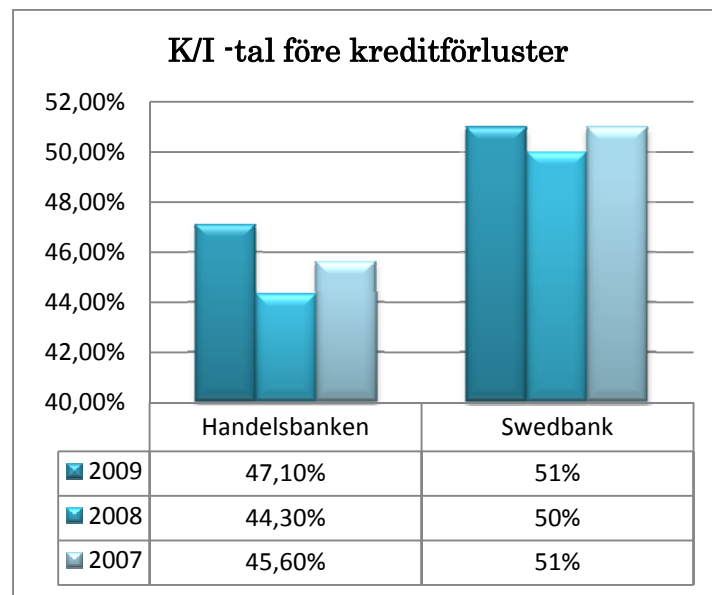

Diagram 4.2-6

Som det framgår av Diagram 4.2-6, sjunker resultatet för både bankerna under 2008 för att sedan öka, åter igen för både bankerna år 2009. För Handelsbanken ökade K/I-talet med knappt tre procentenheter under 2009. För både Handelsbanken och Swedbank var nivån på K/I-talet före kreditförlustnivån ganska jämn mellan åren. För Swedbank är K/I-talen ganska lika från 2007 till 2009 och för Handelsbanken blir talet något högre år 2009. Både bankerna hade drabbats av den finansiella krisen år 2008 då dessa banker redovisar sina lägsta värden på talet.

K/I-tal efter kreditförlust

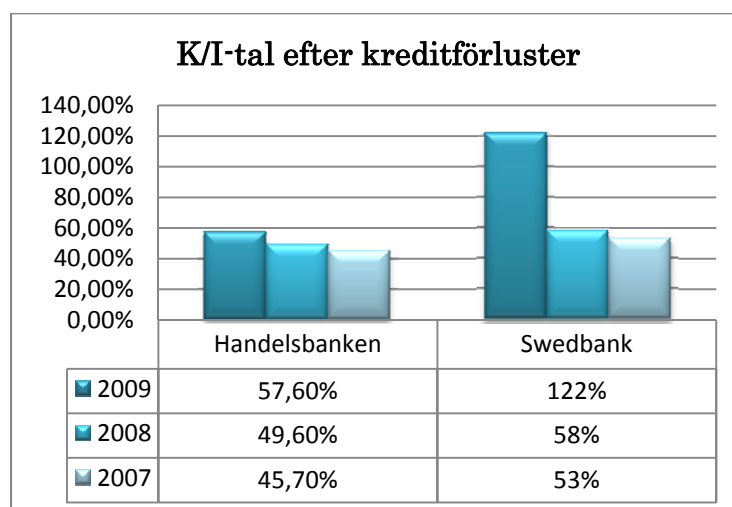

Diagram 4.2-7

Både bankerna redovisade lägsta K/I-tal, räknad efter kreditförluster, för år 2007. Skillnaden mellan bankernas K/I-tal växer från år 2008 och året efteråt, då finanskrisen hade slagit till på allvar. K/I-talet för Swedbank gick över 100 % vilket betydde för banken att kostnaderna var mycket högre än intäkterna. Nyckeltalet för Handelsbanken visar att bankens verksamhet var mycket lönsammare än Swedbanks under alla år från 2007 till 2009.

Analys

För att avgöra om en bank har högre kostnader än intäkter räknas förhållandet mellan bankens kostnader till bankens intäkter och räknar K/I-talet.¹⁴³ Handelsbanken med sin relativt låga K/I-tal än Swedbank uppvisar en bättre lönsamhet under alla tre åren.

Under 2008 började obligationer på marknaden förlora värde och det blev svårt för aktörerna att veta vilka obligationer som var värdefulla. Detta gjorde att på interbankmarknaden ville ingen längre låna ut pengar och det var orsaken till att flera banker och bolåneinstitut fick likviditetsproblem och detta i sin tur oroade allmänheten att bankerna skulle gå i konkurs. Detta var en av anledningarna till bankkrisen och kreditförlusterna på 2000-talet.¹⁴⁴

I en jämförelse mellan K/I-talen före och efter kreditförlusterna kan det konstateras att i fallet, räknat med kreditförlusterna, har nyckeltalet försämrats avsevärd för både bankerna, mot att det var ganska jämn för både bankerna när kreditförlusterna inte hade räknas med. Försämringen är extra tydlig under 2009, speciellt för Swedbank. I jämförelse mellan K/I-talen före och efter kreditförlusterna märks det betydelsen av kreditförlusterna. För K/I-tal som understiger 100 % innebär det att intäkterna inte täcker kostnaderna.¹⁴⁵

Det kan finnas två anledningar till att bankerna, använder kostnaderna före kreditförlusterna för beräkna K/I-talet i årsredovisningen. En anledning kan vara det att bankerna har lättare att påverka kostnaderna än kreditförlusterna och beräkning av nyckeltalet utan att räkna in kreditförlusterna ger en rättvisare bild av verksamhetens lönsamhet. En annan anledning kan vara att bankerna på så sätt framställer en betydligt bättre bild av verksamheten då kostnaderna blir lägre.

En jämförelse av kostnaderna före kreditförluster med kostnaderna efter kreditförluster visar små förändringar för Handelsbanken med den största skillnaden under 2009. För Swedbank var situationen mycket värre under 2009 med fyra gånger större kostnader efter kreditförluster. Swedbank drabbades av oerhörda kreditförluster under 2009 och hade relativ stora problem under den finansiella krisen, jämfört med Handelsbanken som visade en god lönsamhet. Från år 2007 till 2009 visade K/I-talet före och efter kreditförluster bättre värde för Handelsbanken än för Swedbank. Detta beror att Handelsbanken hade klarat sig bättre under 2008 finanskrisen med att ha lägre kostnader än intäkter, jämfört med Swedbank.

---

¹⁴³ (Sveriges Riksbank, 2004:1)

¹⁴⁴ (Vylder, 2009)

¹⁴⁵ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

4.2.4 Kapitalstruktur

4.2.4.1 Bankernas Soliditet

Som tidigare diskuterat så är soliditeten ett mått på hur stor del av bankens totala tillgångar som har finansierats med eget kapital och är ett intressant nyckeltal under kristiden.¹⁴⁶

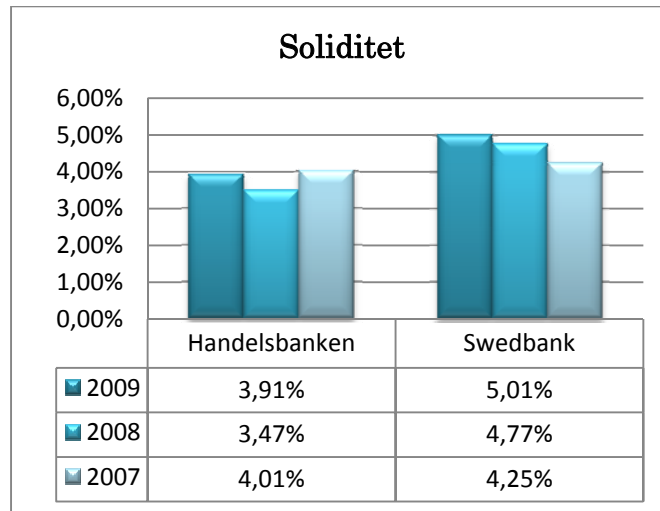

Diagram 4.2-8

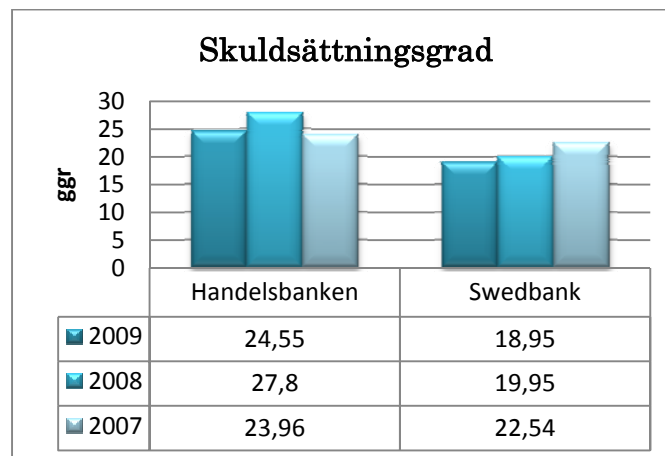

Diagram 4.2-9

Som framgår av Diagram 4.2-8, skiljer sig bankernas soliditet åt, men det var också lägre under kristiden för respektive bank. Det går också att observera en jämn fördelning av nyckeltalet för både bankerna mellan åren men det framgår också en ökning av soliditeten för Swedbank från år 2007 till 2009. Under samma period kan det konstateras en minskning av nyckeltalet för Handelsbanken. Handelsbanken har enligt diagrammet visat lägre soliditet än Swedbank. En närmare granskning av bankernas årsredovisning visar att Handelsbanken har mindre eget kapital än Swedbank. Swedbank visar en ökning av soliditeten med 0,76 procentenheten från 2007 till 2009, vilket under samma period visar Handelsbanken en minskning av soliditeten med 0,1 procentenheten.

¹⁴⁶ (Thomson, 2007)

Analys

En bättre soliditet ger banken större möjlighet att klara av en konjunktursnedgång då banken har en buffert via ett eget kapital. En analys av detta nyckeltal visar, vilken bank som kan klara sig längst på den finansiella marknaden. Soliditet har en omvänt proportionellt förhållande mot skuldsättningsgrad och då en hög soliditet innebär en låg skuldsättningsgrad för företaget som i sin tur innebär mindre känslighet på lång sikt.¹⁴⁷

De stora globala kreditförlusterna var en av de stora orsakerna till bankkrisen under 2008. Bankerna förlorade de pengar de hade lånat ut och Swedbank och Handelsbanken var inga undantag. I ett försök att förstärka sin kassa gav Swedbank under 2008 och 2009 ut nya aktier i en nyemission.¹⁴⁸

Enligt Diagram 4.2-8 har soliditeten för Swedbank ökat till 5,01 %, år 2009 från 4,25 % år 2007 då bankens tillgångar och skulder minskat från 2008 till 2009. Bankens eget kapital ökade under 2009, vilket bidrog till ökningen av soliditeten. Denna soliditet var dock fortfarande svag då skulderna ökade snabbare än det egna kapital, men fortfarande bättre än Handelsbankens soliditet.

Siffrorna för Handelsbankens skulder och tillgångar var nästan oförändrade från 2008 till 2009, men skillnaden är desto större mellan 2007 och 2009. Även när det gäller Handelsbanken märks det en ökning av skulderna, som är snabbare än bankens egna kapital. Detta försvagade bankens soliditet kraftigt till under 5 %. Detta är starkt förknippad till det så kallade ränterisk då bankerna tvingas höja inlåningsräntan samtidigt som räntesatsen på stor del av bankens utlånade kapital är fasta under längre tid. Låg soliditeten är som en hävstång när låneräntan blir mindre än den totala förräntningen. Låg soliditet främjar alltså avkastning på det egna kapitalet.¹⁴⁹ Denna försämring av soliditet för Handelsbanken som framstår tydligast under 2008 och 2009, är ett tecken på att egna kapital är ännu mer betydelsefulla under en finansiell kristid.

Ökning av utlåning till allmänheten kan vara ett bra sätt att öka bankens soliditet, så ränteintäkterna ökar. Ett annat sätt är att minska skulderna genom minimering av inlåning. Både åtgärderna var något som utnyttjades av Swedbank under 2009 för en bättre soliditet.

Att Swedbanks skuldsättningsgrad var bättre, jämfört med andra år, har sin förklaring i att banken minskade sina skulder från drygt 1725 mnkr år 2008 till drygt 1704 mnkr år 2009, samtidigt som bankens egna kapital ökade från drygt 86 mnkr till knappt 90 mnkr. Trots minskningen av Swedbanks skulder och ökning av bankens egna kapital, var bankens skuldsättningsgrad fortfarande hög, då skulderna i förhållande till egna kapitalet fortfarande var höga, vilket innebar låg soliditet och precis som tidigare nämnt, är låg soliditet starkt förknippad med ränterisk.

Handelsbankens bättre resultat under 2007, jämfört med Swedbank under samma år, visar att banken ökade sitt eget kapital snabbare än skulderna. Resultatet försämrades

---

¹⁴⁷ (Thomson, 2007)

¹⁴⁸ (Svenska Riksbanken, 2009:1)

¹⁴⁹ (Thomson, 2007)

dock under från 2008 till 2009 då skulderna blev större än det egna kapitalet och därför försämrades skuldsättningsgraden som är soliditetens spegelbild.

4.2.4.2 Bankernas Kapitältäckningsgrad

Kapitältäckningsgrad är ett verktyg för att studera bankens framtida finansiella förutsättningar. Bankerna måste sträva efter att ha en hög kapitältäckningsgrad, annars betyder det att banken behöver åtgärder, som exempelvis nyemission för att öka det egna kapitalet.¹⁵⁰

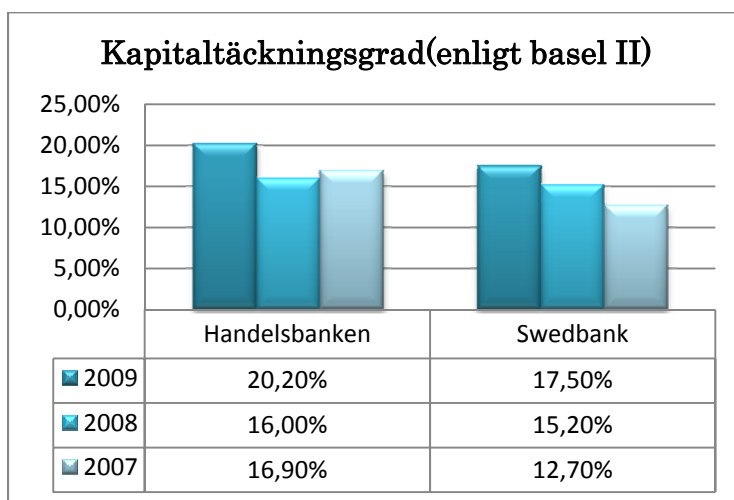

Diagram 4.2-10

Av Diagram 4.2-10 framgår det att Handelsbanken visade en ökning med drygt 4,2 procentenhet från 2008 till 2009. För Handelsbanken var den lägsta kapitältäckningsgrad 16,00 % under 2008 och för Swedbank var det lägsta värdet 12,70 % under 2007. De högre värdena för Handelsbankens kapitältäckningsgrad än Swedbanks, visar alltså att Handelsbanken har varit stabilare än Swedbank. Denna förbättrade stabilitet för Handelsbanken beror på de, inte allt för stora skillnaderna i kapitältäckningsgraderna. Dessa kapitältäckningsgrader från 2007 till 2009, för både bankerna beräknas enligt Basel II, vilket innebär att bankerna, enligt reglerna ska ha en kapitältäckningsgrad över åtta procent.¹⁵¹

Analys

För att ha så stor buffert inför oväntade händelser, strävar bankerna efter att få så hög kapitältäckningsgrad som möjligt, vilket även förbereder bankerna inför eventuell lågkonjunktur och ger de ett bättre kreditvärdighetsbetyg och lägre upplåningskostnader.

Både Handelsbanken och Swedbank visade sin högsta kapitältäckningsgrad under 2009, jämfört med de två tidigare åren, dock under alla tre åren låg både bankerna över den minimala nivån på åtta procent. Handelsbanken, jämfört med Swedbank visar en i genomsnitt högre kapitältäckningsgrad mellan 2007 till 2009. En anledning till, framförallt Handelsbankens bättre kapitältäckningsgrad under 2009, var att banken

¹⁵⁰ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

¹⁵¹ (Finansinspektionen, 2005:8)

hade en högre kapitalbas och att deras riskvägda belopp enligt Basel II var lägre än för Swedbank. Handelsbanken drabbades inte heller av så stora kreditförluster som Swedbank gjorde, speciellt under 2008. På grund av sin starka kapitaltäckningsgrad, behövde Handelsbanken inte genomföra någon nyemission och klarade den finansiella krisen ganska bra.

Anledningen till att Swedbank, trots att bankens kapitaltäckningsgrad inte var så dåliga, var tvungen till att göra nyemission för att trygga sin marknad, var bankens stora kreditförluster som drabbade banken under 2008 och tiden efteråt, då bankens kapitaltäckningsgrad inte räckte till som buffert för att täcka bankens stora kreditförluster.

4.2.4.3 Bankernas Tillgångarnas omsättningshastighet

Nyckeltalet är ett mått på hur effektivt resurserna på ett företag används. Verksamhet med högre omsättningshastighet visar högre effektivitet.¹⁵²

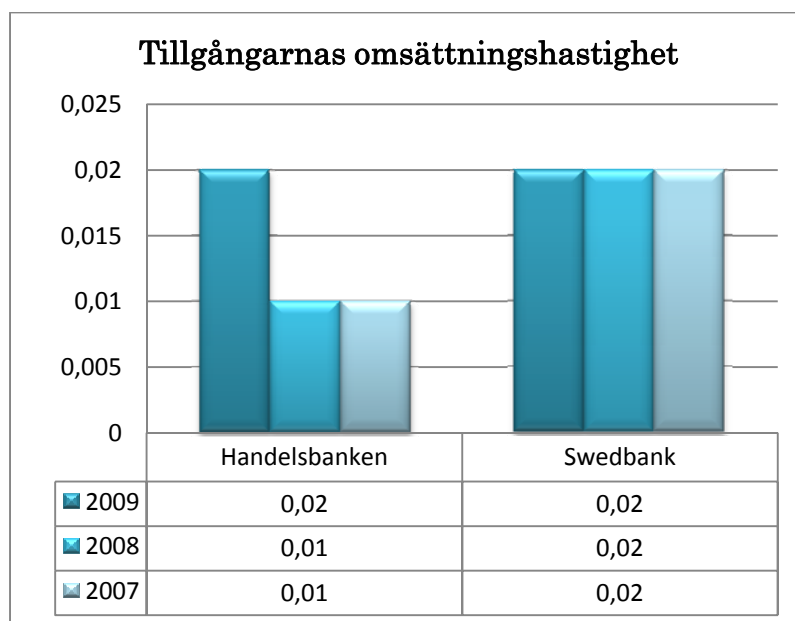

Diagram 4.2-11

Omsättningshastigheten för Handelsbanken uppgick under 2009 till 0,02 ggr. Bankerna strävar efter en så hög omsättningshastighet som möjligt vilket för Handelsbanken var högst under 2009. Swedbank visade en högre effektivitet under alla år från 2007 till 2008 än Handelsbanken förutom 2009 då både bankerna hade samma värde på nyckeltalet.

Analys

Nyckeltalet ligger på en relativ jämn nivå under alla år från 2007 till 2009, dock med litet ökning för Handelsbanken under 2009. Nyckeltalet visar på liten omsättningshastighet för bankerna, vilket innebär att kapitalet är bunden i verksamheten för lång tid. För Handelsbanken, exempelvis, gäller en större omsättning under 2009, jämfört med 2008 och 2007. Det innebär att Handelsbankens totala kapital

¹⁵² (Thomson, 2007)

omsätts 0,02 ggr (mer). För Swedbank gällde att nettoomsättningen var nästan jämnt medans bankens totala tillgångar minskade från 2007 till 2009 och det gör att omsättningshastigheten blir hög.

4.2.4.4 Bankernas Kassalikviditet

Kassalikviditeten ger en beskrivning av bankens omsättningstillgångar, exklusive lager och pågående arbete, i förhållande till bankens kortsiktiga skulder.¹⁵³

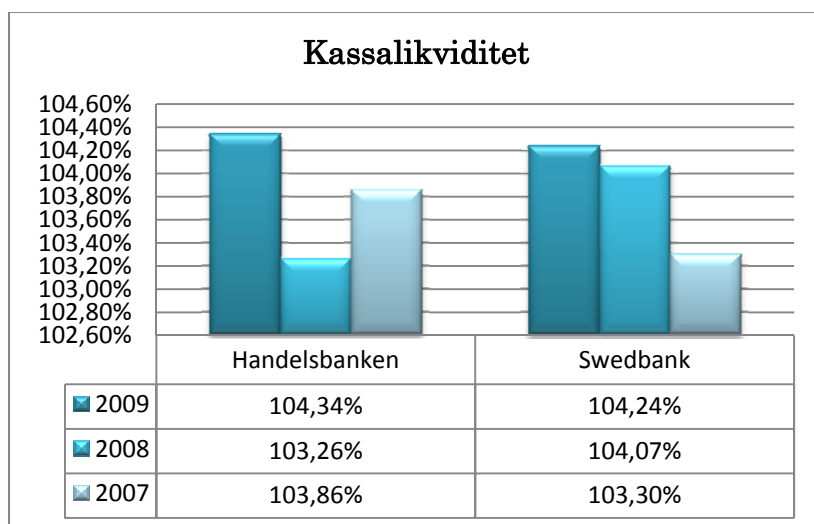

Diagram 4.2-12

Både bankerna hade ganska höga kassalikviditet från år 2007 till 2009. Handelsbanken visade en minskning först från 2007 till 2008 som sedan ökade till det maximala värdet år 2009, vilket gällde precis på samma sätt för Swedbank. Denna ökning av kassalikviditeten för bankerna innebär att betalningsberedskapen på kort sikt vid räkneskapsårets utgång ökat.

Analys

Kassalikviditet är ett mått på bankens betalningsberedskap på kort sikt. En kassalikviditet på 100 % eller mer innebär att de kortfristiga skulderna kan betalas omedelbart, om omsättningstillgångarna går att omsättas direkt. För att påverka kortsiktiga skulder kan banken bland annat omsätta likvida tillgångar omgående.¹⁵⁴ Under 2008 var Handelsbankens förmåga att betala sina kortsiktiga skulder, knappt en procent mindre än för Swedbank under samma år, men dock fortfarande utan att det skulle innebära några problem för Handelsbanken då kassalikviditeten fortfarande var över 100 %. Diagram 4.2-12 visar att bankerna, under 2008 hade drabbats av en likviditetsbrist på grund av bristfälligt fungerande interbankmarknad. Det kan konstateras att kassalikviditeten hos Handelsbanken och Swedbank ändå var hög under 2008 med hänvisning till bankernas årsredovisning i posterna för omsättningstillgångar och kortsiktiga skulder. Som tidigare i avsnitt 3.6 nämndes så var statens inblandning, bland annat åtgärder från centralbanken också spelade en stor roll.

¹⁵³ (Norstedts Juridik AB, 2006)

¹⁵⁴ (Thomson, 2007)

4.2.5 Sambandstal

4.2.5.1 Bankernas Vinstmarginal

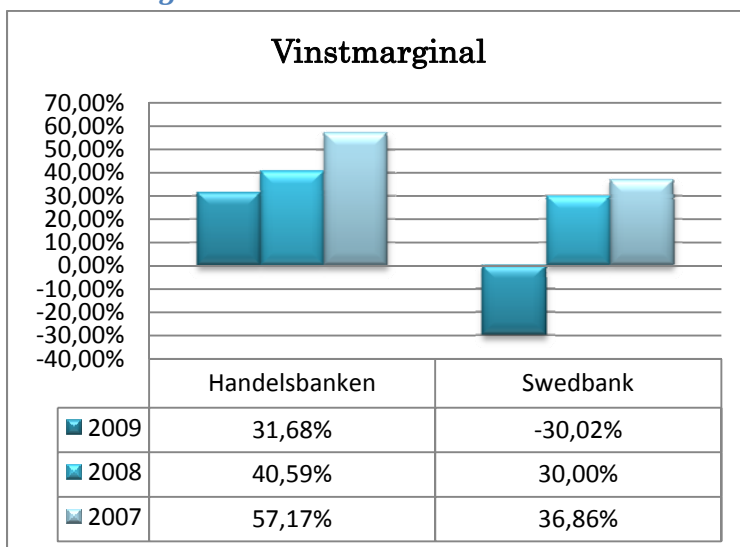

Diagram 4.2-13

Vinstmarginalen var mycket bättre för Handelsbanken än för Swedbank från 2007 till 2009. Också vinstmarginalen mäter lönsamheten hos ett företag och därför framgår det av Diagram 4.2-13 att bankerna var mest lönsamma under året 2007, vilket för Handelsbanken var störst. År 2009 var vinstmarginalen för Swedbank negativ och det syns att Handelsbanken klarade sig mycket bättre.

Analys

Vinstmarginalen är ett mått på andelen nettoomsättningen som återstår för att täcka räntekostnaderna och erforderliga vinsten. Nyckeltalet redovisar den andel av varje omsatt hundralapp som blir kvar för att täcka räntekostnaderna och vinsten och beskriver resultatmässiga effektiviteten hos företaget.¹⁵⁵

För Handelsbanken sjönk vinstmarginalen med drygt 44 % från 2007 till 2009. Detta trots att banken hade ökat sina intäkter, men till följd av att nettoresultatet var liten i förhållande till nettoomsättningen. För Swedbank var situationen ännu värre då denna marginal minskade rejäl under 2009 och var negativ. Swedbank gick med andra ord det året med förlust. Den stora förlusten för Swedbank var effekten av den negativa nettoresultat under 2009. Att resultatet ändå inte var så illa under 2008, när finanskrisen precis hade börjat, berodde på att bankerna hade i början av krisen drabbats av en likviditetsbrist som ändå inte hade så stor inverkan på nettoresultat och nettoomsättningen.

¹⁵⁵ (Norstedts Juridik AB, 2006)

4.2.6 Bransch specifika nyckeltal

4.2.6.1 Bankernas Kassaflödesanalys

Av Tabell 4.2-1 framgår kassaflöde och likvida medel vid periodens början och slut, både för Handelsbanken och för Swedbank, från åren 2007 till 2009.

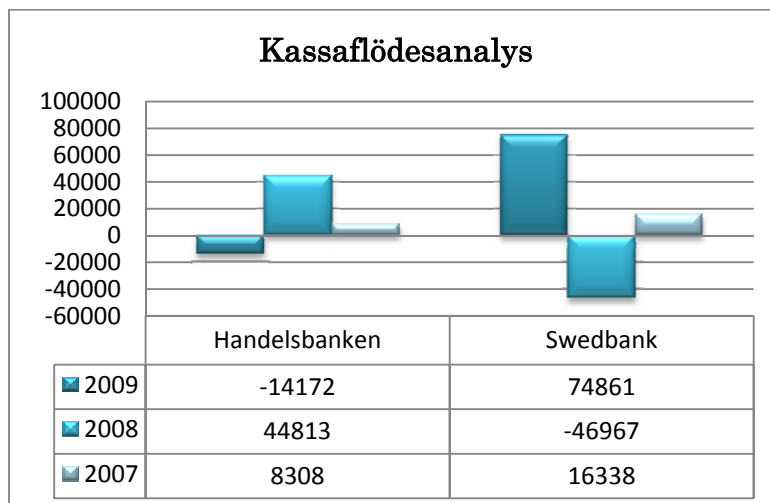

Diagram 4.2-14

	Handelsbanken			Swedbank		
	2009	2008	2007	2009	2008	2007
<i>Kassaflöde från löpande verksamhet</i>	- 2906	50843	- 5125	- 61828	46953	- 75085
<i>Kassaflöde från investeringsverksamhet</i>	- 6544	- 1120	19203	- 718	372	- 6203
<i>Kassaflöde från finansieringsverksamhet</i>	- 4722	- 4910	- 5690	137407	- 94292	97626
Periodens kassaflöde	- 14172	44813	8388	74861	- 46967	16338
Likvida medel periodens början	66894	13590	4800	57707	100763	83326
<i>Kursdifferens i likvida medel</i>	- 2840	8491	402	- 1070	3911	1099
Likvida medel periodens slut	49882	66894	13590	131498	57707	100763

Tabell 4.2-1

Som det framgår av Tabell 4.2-1, visar Handelsbanken negativt kassaflöde under år 2009 och Swedbank visar negativt kassaflöde för 2008. Under 2008 uppgick Swedbanks kassaflöde till -46967 mnkr, en försämring från 16338 mnkr, år 2007. Handelsbanken visar en förbättring av kassaflöde från 8388 mnkr, år 2007, till 44 813 mnkr, år 2008.

Analys

För att rapportera om företagets likviditet, används kassaflödesanalys som innehåller in- och utbetalningar och resulterar i det så kallade kassaflöde. För att göra en kassaflödesanalys för bankerna, används kassaflöde från rörelseverksamheten, kassaflöde från finansieringsverksamheten och kassaflöde från investeringsverksamheten. För bankerna är det viktigt att bankverksamheten,

långsiktigt genererar så mycket likvida medel för att, täcka uppgifter, betala amortering och ge ägarna utdelning.¹⁵⁶

Av Tabell 4.2-1 som är hämtad från bankernas årsredovisning, framgår det att både bankernas kassaflöde från den löpande verksamheten, minskade år 2009. Bankerna visade positiv kassaflöde från den löpande verksamheten, endast under 2008. Under 2009 visade Swedbank ett negativt kassaflöde från löpande verksamheten vilket banken vägde upp med ett positivt kassaflöde från finansieringsverksamheten under samma period. Detta bidrog till att banken fick ett positivt Periodens kassaflöde, bättre än Handelsbanken och bättre än två föregående åren. Handelsbanken som hade negativt kassaflöde från den löpande verksamheten och negativt kassaflöde från investerings- och finansieringsverksamheterna, visade under samma period negativt periodens kassaflöde.

Det positiva kassaflöde som Handelsbanken visade år 2008, berodde på bankens uppvisade positiva kassaflöde från löpande verksamheten för 2008, vilken också är en förklaring till att banken kunde klara sig bättre än Swedbank, den första perioden av den finansiella bankkrisen under 2008. För Swedbank var det så att den negativa kassaflöde från finansieringsverksamheten sänkte det totala kassaflödet under 2008, vilket var förklaringen till att banken hade klarat sig sämre än Handelsbanken. Det negativa värdet på kassaflöde indikerar på en lägre utgående balans av likvida medel än den ingående balansen. Det negativa kassaflödet för Swedbank under 2008 beror i stort sett på det negativa kassaflödet från den löpande verksamheten. Swedbanks utlåning till allmänheten, som skulle generera kassaflöde i form av räntor och amorteringar, var bankens största negativa post, som ökade till 1287424 mnkr från 1135287 mnkr under 2007. Banken fick alltså inte de intäkter som banken hade räknat med på grund av kreditförluster och förändringar av ränteläget. Den nyemission som Swedbank genomförde på 12,4 mdkr var grundat i bankens negativa kassaflöde under hösten 2008.

En viktig orsak till den finansiella krisen under 2008 anses bland annat vara strukturen på bankers och andra finansiella aktörers upplåning. Många aktörer på den finansiella marknaden, däribland Swedbank, hade under löpet av några år gjort sig beroende av kortfristiga upplåningar för att öka intjäningen och det skapade stora likviditetsproblem för många av bankerna när upplåningsmarknaderna inte längre fungerade som de skulle. För att trygga det finansiella systemet var det nödvändigt med akuta insatser.¹⁵⁷

För Swedbank var kassaflödet under 2008, det mest negativa, samtidigt som banken visar högre utgående balans av likvida medel vid periodens slut. I jämförelse med Swedbank hade Handelsbanken, lägre utgående balans av likvida medel vid periodens slut, trots bankens minsta negativa kassaflöde. Att bankerna drabbas av en allt hårdare period under den finansiella krisen, beror delvis också på deras negativa resultat på kassaflödet.

---

¹⁵⁶ (Fernández, 2008)

¹⁵⁷ (Swedbanks Årsredovisning, 2009)

4.2.6.2 Bankernas Kreditförlustnivå

Kreditförlustnivå är den netto kreditförlust i förhållande till ingående balans för utlåning till kreditinstitut och allmänheten. Nyckeltalet mäter den totala utlåningen av banken som förvänts gå förlorad.¹⁵⁸

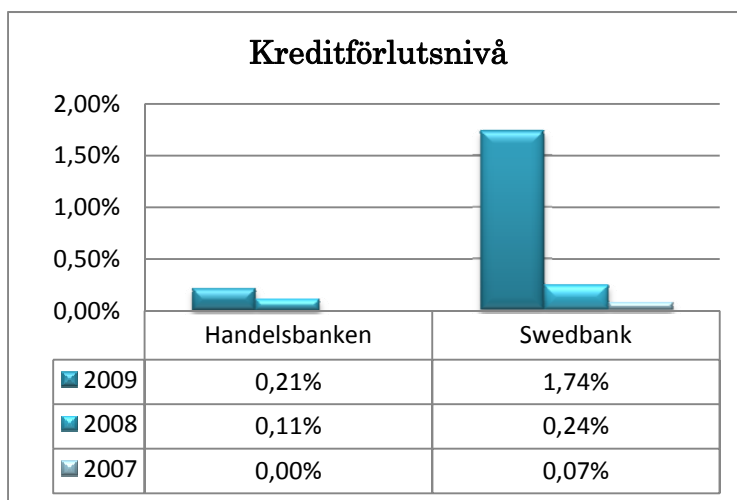

Diagram 4.2-15

Både bankerna visade varierande kreditförlustnivåer under 2007 till 2009. En kreditförlust innebär en allvarlig kostnad för en bank särskilt under en konjunktursvacka. För Handelsbanken visade sig, kreditförlustnivån vara högst under 2009 på 0,21 % och 0,00 % under 2007, då även Swedbank visade sin lägsta kreditförlustnivå. Även om, under 2008, Handelsbanken och Swedbank, inte visade så stor skillnad i deras kreditförlustnivå, jämfört med skillnaden under 2009, så var ändå skillnaden mellan bankernas resultat av detta nyckeltal 0,13 procentenheter. Swedbank visade sitt värsta resultat av kreditförlustnivån under 2009, en kraftig ökning från 2007.

Under 2008 uppgick Swedbanks kreditförlust till 3156 mnkr som bestod till stor del av reserverade kreditförluster, dvs. de förutspådda förlusterna. Banken hade också kreditförluster för sina verksamheter i Baltikum under 2008, från 619 mnkr till 24641 mnkr. Handelsbanken, med sin lägsta kreditförlust på 27 mnkr, under 2007, beskriver sig själv som en bank med låg risktolerans. Under 2008 uppgick bankens kreditförluster till 1605 mnkr och 2009 till 3392 mnkr.

Analys

För att mäta bankernas kreditförluster i förhållande till det totala utlåning, använder sig bankerna av nyckeltalet kreditförlustnivå. Bankerna har den möjligheten att själva påverka utlåningsmängden genom att sänka eller höja utlåningsräntan.¹⁵⁹ Under den finansiella krisen blev det ganska svårt att låna från banken då räntorna sattes så höga för att minimera mängden kreditförluster. Effekten av en sådan åtgärd mot kreditförluster är att det totala antalet låntagare minskas.¹⁶⁰

¹⁵⁸ (Swedbanks Årsredovisning, 2009)

¹⁵⁹ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

¹⁶⁰ (Vylder, 2009)

Under en finanskris blir efterfrågan på utlåningen från banken stor för att kunna finansiera den privata ekonomin och denna ökning av efterfrågan gör att utlåningsräntan höjs och det blir därmed dyrare att låna.¹⁶¹

Bankerna drabbades, år 2008, inledningsvis av brist på likviditet eftersom interbankmarknaden fungerade dåligt som gjorde att bankerna inte fick de likvida medel de behöver vilket försvagade konjunkturen på den finansiella marknaden som i sin tur ledde till de stora kreditförlusterna, faktiskt hos både bankerna, som det framgår av bankernas årsredovisning.

Det var nästintill omöjligt att prognostisera kreditförlusterna som sannolikt skulle drabba bankerna, men målet har självklart, alltid varit att minimera dess förluster. Bankerna har alltid haft en ständig utmaning att se till att kreditförlusterna inte överstiger en procent av den totala utlåningen på långt sikt. Både Handelsbanken och Swedbank visade god marginal till denna nivå fram till 2007 och 2008. Nivån överstiger marginalen rejält, särskild för Swedbank, under 2009. Precis som det påpekades tidigare, behöver allt fler att låna pengar då lågkonjunkturen slår till, för att klara av sin ekonomi. Vid sådana tillfällen då efterfrågan på kapital ökar, får bankerna möjlighet att höja räntorna, vilket gör att färre får möjligheten att kunna betala amorteringen och räntan på sina lån, med det faktum är att utlåningsvolymen ökar och särskild blir utlåningsvolymerna höga under lågkonjunkturen. Bankerna kan dock inte höja räntorna hur som helst utan är tvungna att följa riksbankens styrränta. Bankerna får inte heller ha för stora räntegap, utan är tvungna att följa balansgången mellan att tjäna pengar på högre utlåningsränta och vad som anses vara acceptabelt.

4.2.6.3 Bankernas Placeringsmarginal

Placeringsmarginalen har beräknat genom att ta med bankens räntenetto delat med bankens genomsnittliga balansomslutning, dvs. genomsnittet av ingående och utgående balansomslutning.¹⁶²

---

¹⁶¹ (Vylder, 2009)

¹⁶² (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

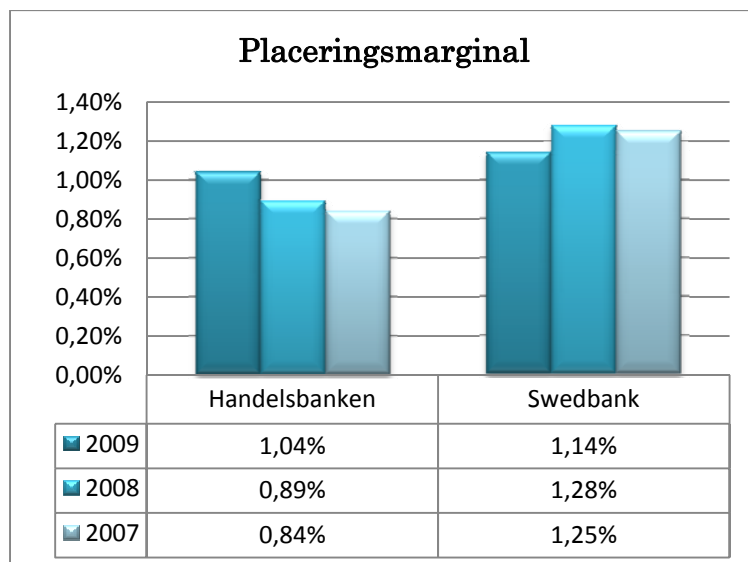

Diagram 4.2-16

Placeringsmarginalen för Handelsbanken var högst under 2009 jämfört med 2007 och 2008, vilket innebär högre lönsamhet för Handelsbanken under 2009. Swedbank visade något ökning på lönsamheten från 2007 till 2008 men nyckeltalet sjönk sedan till sin lägsta nivå under 2009. Swedbank visar dock högre placeringsmarginal än Handelsbanken under alla år från 2007 till 2009. Det kan tyckas från Diagram 4.2-16 att placeringsmarginalen för Swedbank höll sig på en stadig hög nivå.

Analys

De avgörande faktorerna för hur bankernas placeringsmarginal förändras är räntenettet och/eller balansomslutningen. Bankerna strävar alltid efter att ha så hög placeringsmarginal som möjligt, samt så hög balansomslutning som möjligt. Detta blir möjligt genom att försöka få hög räntenetto i förhållande till balansomslutning då banken får större kapital att placera som ger då större avkastning.¹⁶³

Under 2008 hade Swedbank med en bättre balansomslutning, också ett bättre villkor för att få högre räntenetto, jämfört med åren 2009 och 2007. Bankens placeringsmarginal ökade men istället minskade bankens balansomslutning och räntenetto, trots att en minskning av balansomslutningen för en högre placeringsmarginal, inte är lönsamt för banken, då det blir svårt för banken att avgöra storleken på denna förändring. För Handelsbanken som hade högre maximerande räntenetto för år 2009, jämfört med tidigare åren, blev placeringsmarginalen bättre till följd av storleken på bankens in- och utlåning.

Räntenettet påverkas dock inte endast av in- och utlåning, utan också av marknadens läge på behovet av att ta lån och hur hög utlåningsränta banken kan ta ut. Räntenettet påverkas också direkt av den totala utlåningsvolymen, då större utlåning ger större summor i form av ränteintäkter. Denna intäkt minskade för Swedbank med drygt 29 % från 2008 till 2009 då utlåningen minskade med drygt 2 % från 2008 till 2009. Detta ledde till att bankens placeringsmarginal minskade under 2009.

¹⁶³ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

Den finansiella krisen under 2008 ledde till att tillgången av kapital minskade på marknaden. Detta ledde troligen i sin tur till att Swedbank, under samma år visade sitt relativa högsta räntenetto i relation till den genomsnittliga balansomslutningen. Detta ökade också bankens placeringsmarginal. Både Handelsbanken och Swedbank drabbades av kreditförluster under 2008 som minskade bankernas balansomslutningar under 2009, som i sin tur påverkade bankernas placeringsmarginal negativt året efter.

Eftersom bankerna strävar efter att ha en så hög placeringsmarginal som möjligt med en hög balansomslutning som möjligt försöker de få ett så hög räntenetto som möjligt i förhållande till balansomslutningen, då banken får ett större kapital att placera som ger högre avkastning.¹⁶⁴ Det är därför extra intressant att studera förhållandet mellan placeringsmarginalen och de faktiska nivåerna för räntenetto och genomsnittlig balansomslutning hos bankerna.

Swedbank med sin lägsta placeringsmarginal under 2009 och därmed lägre räntenetto och balansomslutning var lönsammare än Handelsbanken. Trots att Handelsbanken hade högre räntenetto och balansomslutning, jämfört med Swedbank, under 2009, hade Handelsbanken lägre marginal än Swedbank, varför nyckeltalet ser bättre ut för Swedbank än för Handelsbanken.

4.2.6.4 Bankernas Vinst per aktie

För att räkna vinsten per aktie, divideras årets resultat med ett genomsnitt av antalet aktier under året.¹⁶⁵

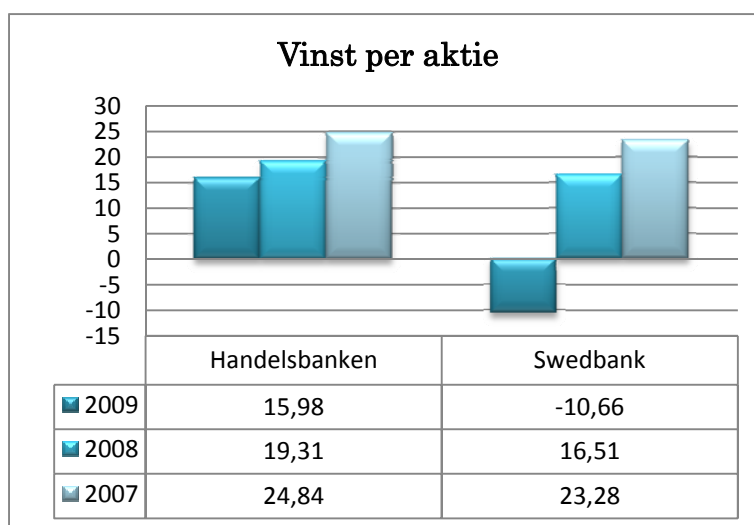

Diagram 4.2-17

Både bankerna visade en klar av vinst per aktie från 2007 till 2009. Även detta tal är ett mått på bankernas lönsamhet vilket enligt Diagram 4.2-17 var bankernas verksamhet lönsammast under 2007. Åren 2007 och 2008 var två bättre år för Swedbank jämfört med år 2009 då vinsten per aktie var negativ. Detta nyckeltal visar en nedgång, också för Handelsbanken men banken klarade sig bättre än Swedbank under dessa tre år och speciellt år 2009.

¹⁶⁴ (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

¹⁶⁵ (Swedbanks Årsredovisning, 2009)

Analys

Nyckeltalet mäter bankens lönsamhet och den andel av vinsten som kan klassificeras till varje aktie. Det är svängningar i årets resultat och antalet utestående aktier som har effekter på nyckeltalet. Genomförandet av nyemissioner eller split under en period påverkar hur antalet utestående aktier förändras. Både nyemission och split innebär att årets resultat fördelas per fler aktier, något som minskar värdet på vinst per aktie. Under 2009 när kreditförlusterna var stora påverkades också årets resultat. Detta innebar för Swedbank en enorm förlust. Vinst per aktie är direkt proportionell mot årets resultat. 2009 var nyckeltalet negativt för Swedbank, då bankens årsresultat var negativt. För Handelsbanken var årsresultatet för 2009 per aktie mycket högre jämfört med Swedbank och det var tecken på högre lönsamhet. En anledning till detta var att inledningsvis under den finansiella krisen 2008, handlade det till stor del om likviditetsbrist vilket hade mindre påverkan på periodens resultat för Handelsbanken. Lönsamhetsmättet, vinst per aktie bör vara så hög som möjligt för att visa tecken på en god lönsamhet. Kreditförlusterna är vanligtvis orsaken till förändringar i årets resultat. Kreditförlusterna i Baltikum drog ner årsresultatet för bankerna, speciellt för Swedbank som är en av de ledande bankkoncernerna i Baltikum.¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ (Swedbanks webbplats)

5 Slutsats

I detta, sista avsnittet, kommer jag ta upp och diskutera studiens frågeställning för att slutligen sammanställa mina slutsatser. Kapitlet kommer att avslutas med förslag till vidare studie, som ligger inom ramen för samma ämne.

Frågan som jag ville behandla med denna studie är:

- Hur påverkades de två svenska bankerna, Handelsbanken och Swedbank, av den finansiella marknaden under finanskrisen 2008 och tiden efteråt och vilka finansiella förutsättningar hade bankerna året innan den finansiella krisen, 2007?

Både bankerna var drabbade av den finansiella krisen år 2008, dock av olika anledningar och i olika utsträckningar. Bankernas lönsamhet och stabilitet försämrades under år 2008 och 2009, vilket framgår av bankernas resultat och räntabilitet på eget kapital. Handelsbanken var dock den bank som visade sig ha en stabilare räntabilitet på eget kapital och lönsamhet än Swedbank. Då Handelsbankens eget kapital i förhållande till bankens totala kapital var större jämfört med Swedbank, var Handelsbanken i mindre utsträckning utsatt för ränterisk. Detta berodde på att Handelsbankens eget kapital växte och hade bättre avkastningen på eget kapital. Både bankernas resultat försämrades dock år 2009, till följd av bankernas ökade justerade kapital.

Swedbanks försämring i årsresultatet var anledningen till bankens negativa vinstmarginal och avkastning på bankens eget och totala kapital. Följden var att banken visade sin värsta lönsamhet under 2009 och var i större utsträckning påverkad av den finansiella krisen. Banken med sin dåliga räntetäckningsgrad skulle inte kunna klara av att betala sina finansiella kostnader. Swedbanks nyemission förändrade bankens antal av utestående aktier, vilket minskade vinst per aktien. Swedbanks dåliga årsresultatet var bland annat följd av bankens stora kreditförlust, speciellt under 2009. Handelsbanken som högre kapitalbas och därmed högre kapitaltäckningsgrad än Swedbank behövde därför inte genomföra någon nyemission.

Under 2008 drabbades både Handelsbanken och Swedbank av en likviditetsbrist då interbankmarknaden började fungera dåligt och bankerna inte fick låna pengar. De negativa kassaflödena för bankerna var effekten av just bankernas försämrade likviditet då bankernas utgående balans av likvida medel vid periodens slut var hög. Bankernas kassalikviditet var dock ändå över 100 %. Detta innebar för bankerna att de hade bra omsättningstillgångar för att betala sina kortsiktiga skulder. Swedbank visade sin högsta placeringsmarginal då bankens utbud av kapital minskade och räntenettet i förhållande till den genomsnittliga balansomslutningen var relativt högt. En annan anledning till det förbättrade placeringsmarginalen för både bankerna var att bankernas balansomslutningar minskade till följd av de plötsliga kreditförlusterna som drabbade både bankerna.

Från 2007 till och med 2009 var både bankernas riskbuffert negativa, vilket innebar att bankerna riskerade förlust på skuldfinansiering om avkastningen på total kapitalet

Slutsats

skulle sjunka eller skuldränta skulle stiga. Handelsbankens bättre värde på detta nyckeltal under 2009, berodde på bankens högre räntabilitet på total kapital och bättre skuldränta än Swedbank under samma år.

Handelsbanken visade i allmänhet mycket bättre lönsamhet och bättre kapacitet för att klara löpande betalningarna än Swedbank, vilket även märks av Handelsbankens bättre vinstmarginal, högre vinst per aktie, ökade räntetäckningsgrad och minskade räntekostnader. Även under 2007, då den finansiella krisen ännu inte slagit igenom den finansiella marknaden, visade Handelsbanken bättre ekonomisk situation med bland annat bättre eget kapital och lägre kreditförluster. Swedbank var mycket hårdare drabbad av kreditförlusterna, till följd av den finansiella krisen 2008 och speciellt på grund av bankens stora investeringar i Baltikum. Effekterna av de stora kreditförlusterna var ett tecken på den dåliga konjunkturen från 2008 till 2009 då ökade kreditriskerna i takt med ökande kreditförlusterna.

Förslag till vidare studie

Under min studie, insåg jag att det fanns otaliga frågor inom ramen av samma ämne, att söka svar på och göra utforskningar kring. Det skulle vara intressant att göra en jämförelse mellan de svenska storbankerna och de stora bankerna inom andra EU länderna, utanför EU eller bankerna i USA, vilka olika förutsättningar bankerna har för att kunna klara av en eventuell finansiell kris.

Det kan också vara intressant att göra olika mätningar av olika risker och undersöka hur känsliga bankerna kan vara under en finanskris, mot sådana risker. Exempel på intressanta risker är kreditrisk, ränterisk och likviditetsrisk. Det är också intressant att undersöka bankernas finansiella förutsättningar och de risker som bankerna utsätter sig för även efter att bankerna har klarat en finansiell kris med hjälp av exempelvis de statliga åtgärdsprogrammen.

Litteraturförteckning

- Akella, S. och Greenbaum, S. (1992). Innovation in interest rates, duration transformation, and bank stock returns. *Journal of Money, Credit and Banking*, 24, no 1, 27-42.
- Aktiespararnas Aktieskola. (1998). *Aktiespararnas Lära och tolka årsredovisningar: en handledning som hjälper dig att förstå börsbolagens årsredovisningar* (2 uppl.). Stockholm: Aktiespararnas aktieskola.
- Andersson, J.-O. (2008). *Finansiering och kalkylering Faktabok* (7 uppl.). Malmö: Liber.
- Bryman, A., & Bell, E. (2005). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Malmö: Liber Ekonomi.
- Cornett, M. M., & Saunders, A. (2004). *Financial Markets and Institutions*. New York: Irwin/McGraw-Hill .
- Dahlberg, J. (den 30 09 2008). *Swedbanks bolånekunder drabbas hårdast - Bank & Försäkring - E24*. Hämtat från http://www.e24.se/pengar24/din-ekonomi/bank-och-forsakring/swedbanks-bolanekunder-drabbas-hardast_728761.e24 den 04 04 2010
- Damodaran, A. (07 2007). Return on Capital (ROC), Return on Invested Capital (ROIC) and Return on Equity (ROE): Measurement and Implications. *Stern School of Business* . New York.
- Englund, P. (1999). The Swedish banking crisis: Roots and Consequences. *Oxford review of economic policy*, 15.
- Ekonomi info, Nyckeln till kompetens*. (u.d.). Hämtat från http://www.ekonomi-info.nu/riskbuffert_3331.asp den 10 05 2010
- Ekström, C., Andersson, J.-O., & Gabrielsson, A. (2006). *Redovisning och beskattning - Faktabok* (11 uppl.). Malmö: Liber.
- Eriksson, L. T., & Wiedersheim-Paul, F. (2006). *Att utreda, forska och rapportera* . Malmö : Liber.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2007). *Metodpraktikan - Konsten att studera samhälle, individ och marknad* . Vällingby: Norstedts Juridik AB.
- Evrensel, A. Y. (2008). Banking crisis and financial structure: A survival-time analysis. *International Review of Economics and Finance* , 589–602.
- Falkman, H. (2002). *Bankrörelse: risker och riskhantering i banker*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Fernández, P. (den 17 10 2008). Cash flow is a Fact. Net income is just an opinion. Madrid, Spain: Social Science Research Network. Hämtat från <http://papers.ssrn.com/sol3/results.cfm>

Litteraturförteckning

- Finansinspektionen. (2005:8). *Företagens interna kapitalutvärdering – att bedöma kapitalbehovet under Basel II*. Stockholm: finansinspektionen.
- Finansinspektionen. (2002). *Låneklassificering och lånevärdering - en diskussionspromemoria*. Stockholm: Finansinspektionen.
- Finansinspektionen. (2001:1). *Riskmätning och kapitalkrav Baselkommitténs förslag till nya kapitaltäckningsregler ur ett svenskt perspektiv*. Stockholm: Finansinspektionen.
- Finansinspektionen* webbplats. (u.d.). Hämtat från http://www.fi.se/Templates/ListPage___2914.aspx den 14 04 2010
- Funered, U. E. (1994). *Bankernas risktagande*. Lund: Nerenius&Santerus förlag AB.
- Furusten, K. (2009). *Det förändrade kontraktet, banker och företagskonkurser under 1990-talets finanskris*. Uppsala: Företagsekonomiska institutionen, Uppsala universitet.
- Handelsbanken. (2009). Hämtat från Finansiella rapporter: <http://www.handelsbanken.se/> den 30 03 2010
- Handelsbanken, Om banken*. (u.d.). Hämtat från <http://www.handelsbanken.se/> den 25 04 2010
- Hansson, S., Arvidson, P., & Lindquist, H. (2006). *Företags- och räkenskapsanalys*. Studentlitteratur AB.
- Holme, I. M., & Solvang, B. K. (1997). *Forskningsmetodik - om Kvalitativa och Kvantitativa Metoder*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Holmström, N. (2003). *Redovisning.nu*. Malmö: Liber.
- Investopedia webbplats. (u.d.). Hämtat från <http://www.investopedia.com/terms/d/dupontanalysis.asp> den 07 06 2010
- Ivashina, V., & Scharfstein, D. (den 19 10 2009). Bank lending during the financial crisis of 2008. *Journal of Financial Economics* .
- Jacobsen, D. I. (2002). *Vad, hur och varför : om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen* . Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, G., & Steiner, B. (2007). *Aktier och fonder från grunden*. Aktiespararna.
- Johnsén, C., & Öberg, S. (2008). *Lönsamhetsinriktad riskhantering : en metod och ett verktyg som förbättrar ditt företags lönsamhet och uppfyller ledningssystemens krav på riskhantering*. Promomentum .
- Johnsen, C., & Öberg, S. (2008). *Lönsamhetsinriktad riskhantering*. Göteborg: Artitektkopia AB.
- Kun, D., & Detragiache, E. (1998). *Financial Liberalization and Financial Fragility*. Working Paper 98/ 83, Washington, DC: International Monetary Fund.

Litteraturförteckning

- Larsson, F. (den 21 10 2008). *Vad är finanskrisen? Oktober 2008 Artiklar Ekonomifakta.se*. Hämtat från <http://www.ekonomifakta.se/sv/Artiklar/2008/Oktober/Vad-ar-finanskrisen/> den 06 04 2010
- Levine, R. (2002). Bank-Based or Market-Based Financial Systems: Which Is Better? *Journal of Financial Intermediation* 11 , 398–428.
- Lumsden, K. (1998). *Logistikens grunder*. Lund: Student litterature.
- Lönnqvist, R. (2006). *Årsredovisning i aktiebolag och koncerner*. Lund: Studentlitteratur.
- Moyer, S. E. (1990). Capital Adequacy Ratio Regulations And Accounting Choices In Commercial Banks. *Journal of Accounting and Economics* , 13, 123-154.
- Nordea Bank Sverige AB. (2002). *Årsredovisning*. Sverige: Nordea.
- Norstedts Juridik AB. (2006). *Bas nyckeltal - för bättre analys och effektivare ekonomistyrning*. Stockholm: upplaga 3.
- Pettersson, K.-H. (1993). *Bankkrisen inifrån*. Stockholm: SNS.
- Reinhart, G. L. (1999). The Twin Crises: The Causes of Banking and Balance-Of-Payments Problems. *The American Economic Review* , 89, 473-500.
- Riksgälden. (den 18 11 2008). *Ränterisk - Riksgälden*. Hämtat från *Ränterisk - Riksgälden*: https://www.riksdagen.se/templates/RGK_Templates/WordPage___1473.aspx den 02 05 2010
- Subramanyam K.R., J. J. (2009). *Financial statement analysis*. Boston.
- Swedbank AB. (2009). *Årsredovisning*. Hämtat från *Koncernens risker och riskkontroll*: http://www.swedbank.se/FinansiellaRapporter/ArsRapport2009/sv/Forvaltningsberattelse/Koncernens_risker_och_riskkontroll/Koncernens_risker_och_riskkontroll.html den 30 03 2010
- Swedbanks webbplats*. (u.d.). Hämtat från *Bankens historia*: <http://www.swedbank.se/sst/inf/out/infOutWww1/0,,5788,00.html> den 25 04 2010
- Swedbanks webbplats*. (u.d.). Hämtat från *Om Swedbank, Swedbank i världen*: <http://www.swedbank.se/sst/inf/out/infOutWww1/0,,154246,00.html> den 05 05 2010
- Swedbanks *Årsredovisning*. (2009). Hämtat från <http://www.swedbank.se/sst/inf/out/infOutWww1/0,,7440,00.html> den 10 03 2010
- Sweden - Kaupthing Bank. (den 28 02 2008). <http://www.kaupthing.com/Pages-357>. Hämtat från <http://www.kaupthing.com/Pages/357> den 06 04 2010

Litteraturförteckning

Svenska Bankföreningen. (u.d.). Hämtat från Bankerna i Sverige: [http://www.bankforeningen.se/web/bf.nsf/\\$all/9F680ECBC3D677F1C1257618004541CE?](http://www.bankforeningen.se/web/bf.nsf/$all/9F680ECBC3D677F1C1257618004541CE?open) open den 30 03 2010

Svenska Bankföreningen. (1999). *Den svenska kreditmarknaden.* Stockholm: Svenska Bankföreningen.

Svenska Bankföreningen. (2008). *Faktablad om svensk bankmarknad.* Stockholm: Svenska Bankföreningen.

Svenska Bankföreningen webbplats. (u.d.). Hämtat från Bankernas uppgifter: [http://www.bankforeningen.se/web/bf.nsf/\\$all/4AE7EBFF07C27EBAC125761800448CB3](http://www.bankforeningen.se/web/bf.nsf/$all/4AE7EBFF07C27EBAC125761800448CB3) ?open den 30 03 2010

Svenska Bankföreningen webbplats. (u.d.). Hämtat från De fyra storbankerna: [http://www.bankforeningen.se/web/bf.nsf/\\$all/03C87A40933FEB85C12576180046A87C?o](http://www.bankforeningen.se/web/bf.nsf/$all/03C87A40933FEB85C12576180046A87C?open) pen den 30 03 2010

Svenska Bankföreningen webbplats. (u.d.). Hämtat från Bankernas uppgifter: [http://www.bankforeningen.se/web/bf.nsf/\\$all/4AE7EBFF07C27EBAC125761800448CB3](http://www.bankforeningen.se/web/bf.nsf/$all/4AE7EBFF07C27EBAC125761800448CB3) ?open den 07 04 2010

Svenska Bankföreningens webbplats. (u.d.). Hämtat från Sektorns betydelse: [http://www.bankforeningen.se/web/bf.nsf/\\$all/34DAD0976CEA14A1C125760F003B2C79](http://www.bankforeningen.se/web/bf.nsf/$all/34DAD0976CEA14A1C125760F003B2C79) ?open den 03 01 2010

Svenska Riksbanken. (den 2 06 2009:1). *Finansiell stabilitet.* Stockholm: Svenska Riksbanken.

Sverige Riksbanken. (2008:1). *Finansiell stabilitet, Artikel: Likviditetsrisk i banksystemet.* Sverige Riksbanken.

Sveriges Riksbank. (2004:1). *Finansiella Stabilitet, Svenska storbankers lönsamhet i en europeisk jämförelse.* Stockholm.

Sveriges Riksbank. (den 02 06 2009). *Sveriges Riksbank-Riksbanken - Frågor och svar kring den finansiella oron.* Hämtat från <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=29043> den 04 04 2010

Sveriges Riksbank, Krisberedskap. (u.d.). Hämtat från <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=8860> den 06 04 2010

The Basel Committee. (u.d.). *About the Basel Committee.* Hämtat från About the Basel Committee: <http://www.bis.org/bcbs/index.htm> den 14 04 2010

Thomson, F. (2007). *Kredithantering 2007.* Stockholm: Bulls Graphics 2007.

Wallander, J. (1994). *Bankkrisen. Omfattning. Orsaker. Lärdomar, i Bankkrisen.* Stockholm: Bankkriskommittén.

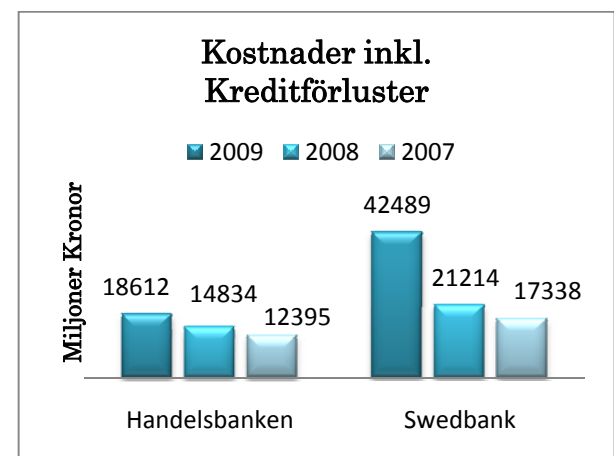
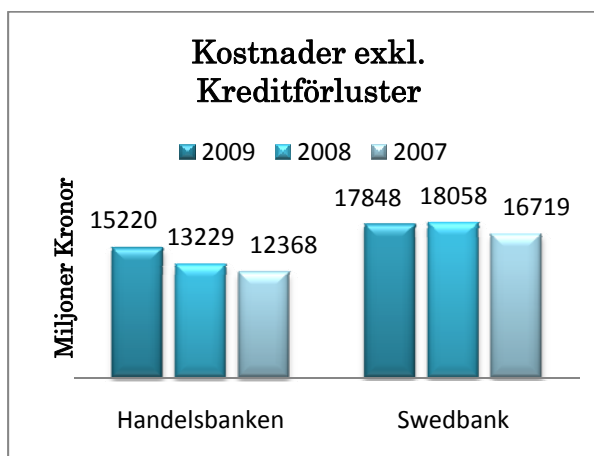
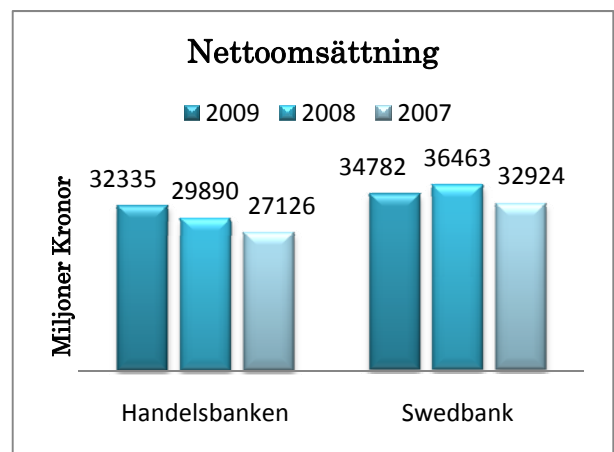
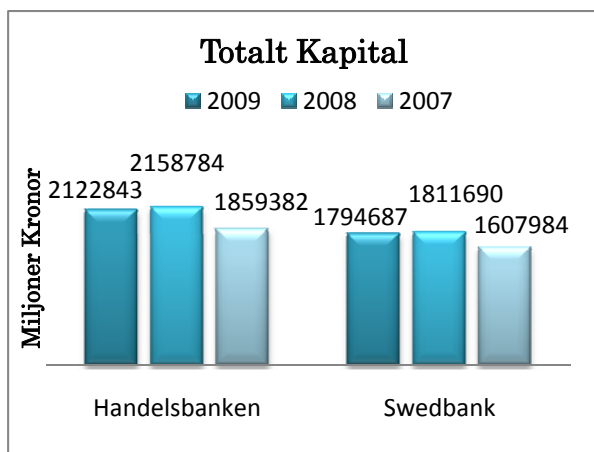
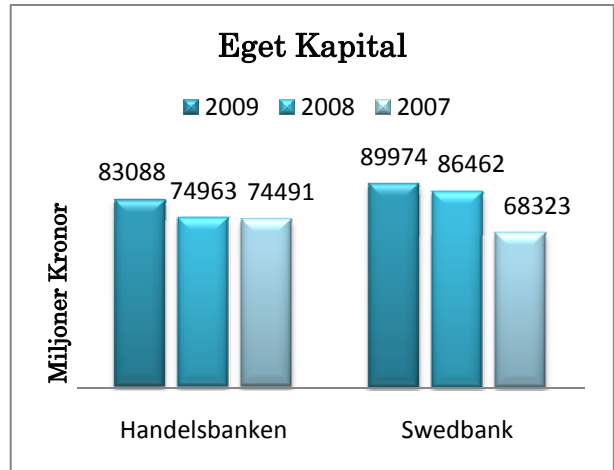
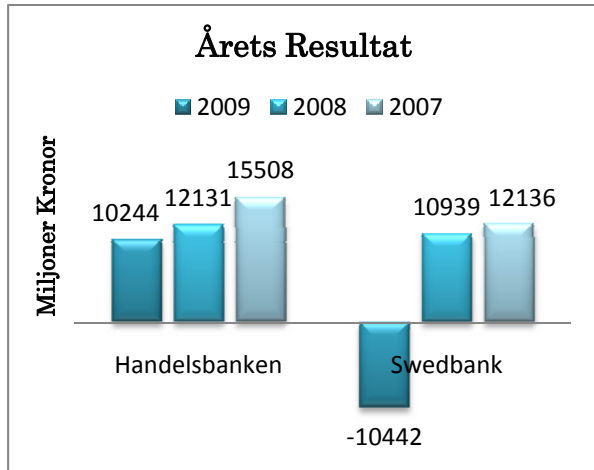
Litteraturförteckning

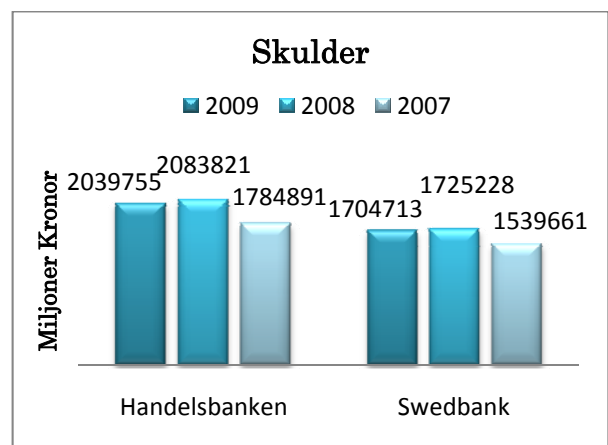
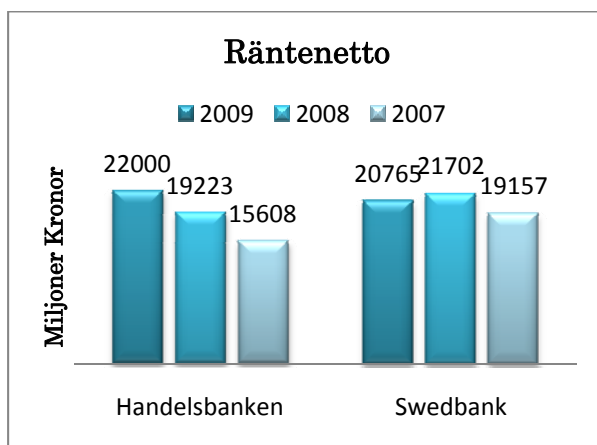
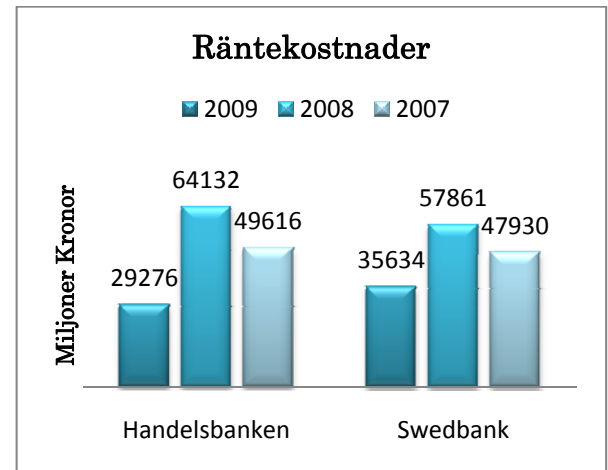
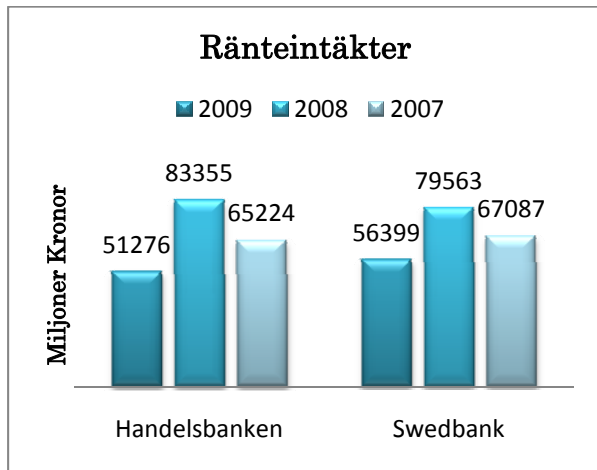
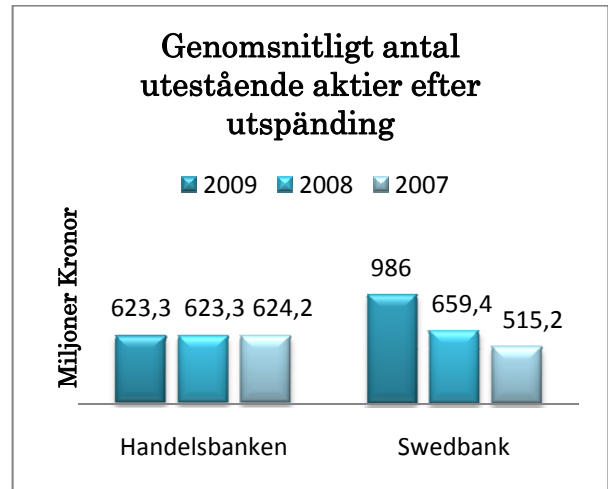
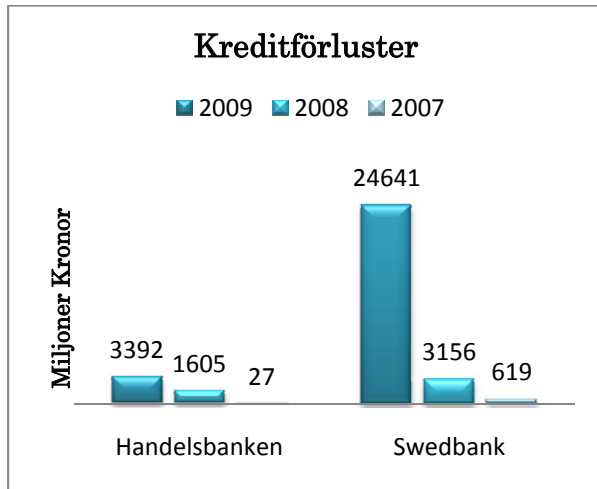
Vylder, S. d. (2009). *Världens springnota : finanskrisen och vägen framåt* (1 uppl.). Stockholm.

Öberg, S. (den 20 01 2009). *Sveriges Riksbank*. Hämtat från Öberg: Sverige och finanskrisen: <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=30277> den 03 04 2010

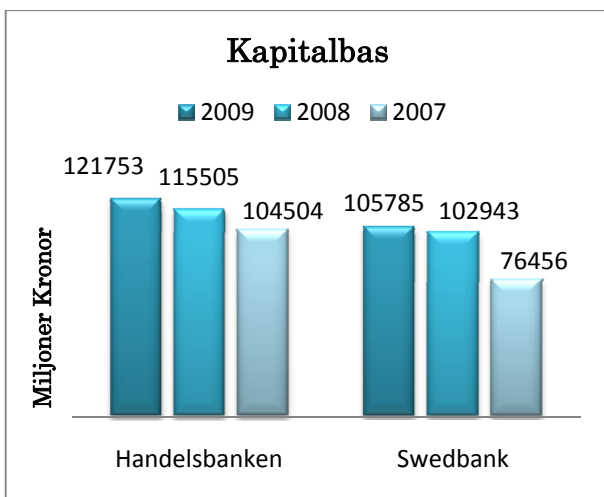
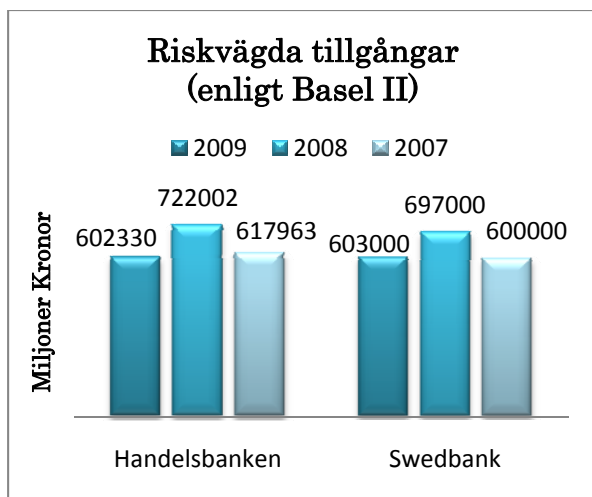
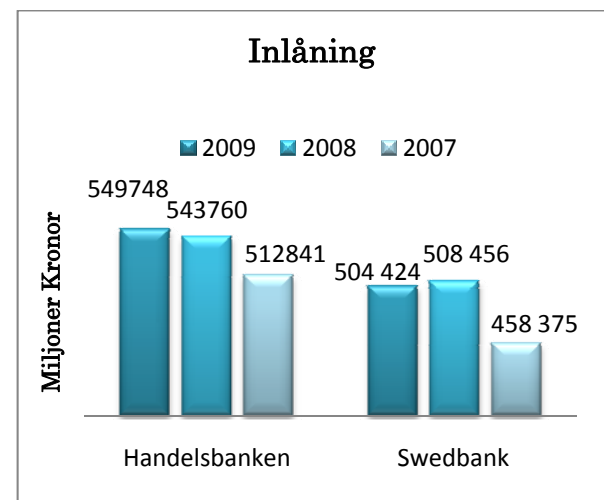
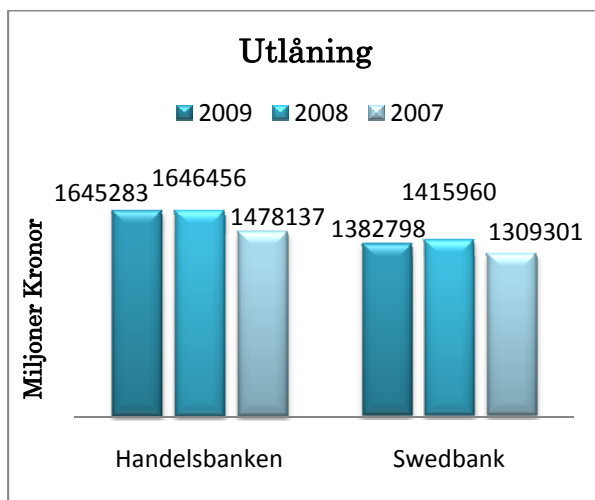
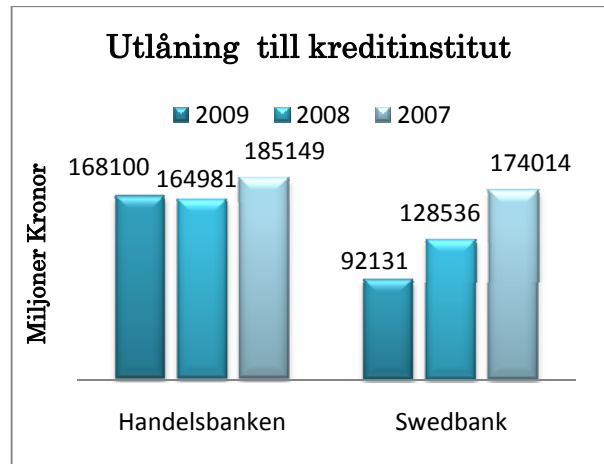
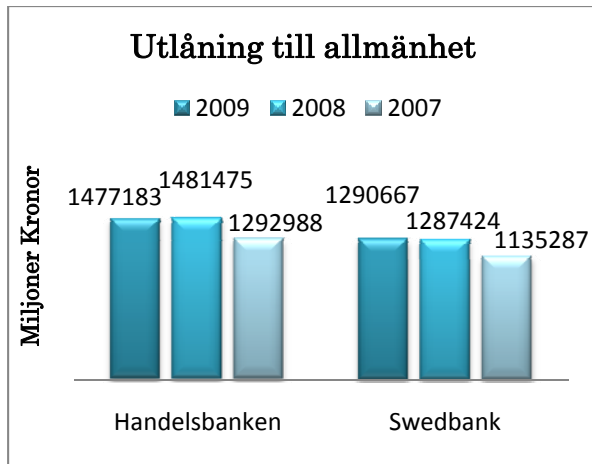
Bilagor

Diagram till de uträknade nyckeltalen

Tabell 6: Studiens redovisade och uträknade basnyckeltal 2007-2009

År	2009		2008		2007	
	Handelsbanken	Swedbank	Handelsbanken	Swedbank	Handelsbanken	Swedbank
↓ Nyckeltal/Banker →						
<u>Soliditetsmått</u>						
Soliditet(uträknad)	3,91 %	5,01 %	3,47 %	4,77 %	4,01 %	4,25 %
Skuldsättningsgrad(uträknad)	24,55 ggr	18,95 ggr	27,8 ggr	19,95 ggr	23,96 ggr	22,54 ggr
<u>Likviditetsmått</u>						
Kassalikviditet(uträknad)	104,34 %	104,24 %	103,26 %	104,07 %	103,86 %	103,30 %
<u>Lönsamhetsmått</u>						
Räntabilitet på eget kapital (uträknad)	12,33%	- 12,29 %	16,18 %	12,64 %	20,82 %	18,21%
Räntabilitet på eget kapital	12,60 %	- 12,50 %	16,20 %	15,20 %	23,30 %	18,90 %
Räntabilitet på total kapital(uträknad)	0,65 %	- 0,58 %	0,71 %	0,60 %	0,79 %	0,75 %
Räntabilitet på totala kapital	0,63 %	- 0,58 %	0,79 %	0,64 %	0,78 %	1,02 %
Vinstmarginal(uträknad)	31,68%	- 30,02 %	40,59 %	30,00 %	57,17 %	36,86 %
Räntetäckningsgrad (uträknad)	1,47 ggr	0,73 ggr	1,24 ggr	1,24 ggr	1,3 ggr	1,33 ggr
Vinst per aktie (uträknad)	16,44%	- 10,66 %	19,46 %	16,51 %	24,84 %	23,28 %
Vinst per aktie	15,98%	- 10,66 %	19,31 %	16,51 %	24,84 %	23,28 %
K/I- tal före kreditförlust(uträknad)	47,07%	51 %	44,26 %	50 %	45,59 %	51 %
K/I- tal före kreditförlust	47,10%	51 %	44,30 %	50 %	45,60 %	51 %
K/I- tal efter kreditförlust(uträknad)	57,56%	122 %	49,63 %	58 %	45,50 %	53 %
K/I- tal efter kreditförlust	57,60%	Saknas	49,60 %	Saknas	45,70 %	Saknas
Placeringmarginal (uträknad)	1,04 %	1,16 %	0,89 %	1,20 %	0,84 %	1,19 %
Placeringmarginal	Saknas	1,14 %	Saknas	1,28 %	Saknas	1,25 %
<u>Effektivitetsmått</u>						
Kapitalets omsättningshastighet (uträknad)	0,02 ggr	0,02 ggr	0,01 ggr	0,02 ggr	0,01 ggr	0,02 ggr
<u>Kombinerande mått</u>						
Riskbuffert(uträknad)	- 0,81 %	- 2,67 %	- 2,29 %	- 2,71 %	- 2,00 %	- 2,09 %
Skuldränta(uträknad)	1,44 %	2,09 %	3,08 %	3,35 %	2,78 %	3,11 %
Årets Kassaflödesanalys	- 14172	74861	44813	- 46967	8388	16338
Kreditförlustnivå(uträknad)	0,21 %	1,78 %	0,10 %	0,22 %	0,00 %	0,05 %
Kreditförlustnivå	0,21 %	1,74 %	0,11 %	0,24 %	0,00 %	0,07 %
Kapitaltäckningsgrad (enligt Basel II)(uträknad)	20,21%	17,54 %	16,00 %	14,77 %	16,91 %	12,74 %
Kapitaltäckningsgrad(enligt Basel II)	20,20 %	17,50 %	16,00 %	15,20 %	16,90 %	12,70 %